

T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**GEÇ ERGENLERDE AKILLI TELEFON VE SOSYAL
MEDYA KULLANIMININ CİNSİYET ROLLERİ İLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Barış KIRNAP

Danışman

Prof. Dr. Mustafa Kayhan BAHALI

İSTANBUL – 2021

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Barış KIRNAP

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Geç Ergenlerde Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanımının Cinsiyet Rollerine İlişkisinin İncelenmesi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 08/10/ 2021

Sayfa Sayısı : 88

Tez Danışmanları : Prof. Dr. Mustafa Kayhan Bahalı

Dizin Terimleri : Akıllı telefon, Cinsiyet Rollerine, Geç Ergenler, Teknoloji Bağımlılığı, Sosyal Medya

Türkçe Özet : Bu çalışmada geç ergenlerde akıllı telefon ve sosyal medya kullanımı ile toplumsal cinsiyet rolleri ve bazı sosyodemografik verilerle bu değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Barış KIRNAP

T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**GEÇ ERGENLERDE AKILLI TELEFON VE SOSYAL
MEDYA KULLANIMININ CİNSİYET ROLLERİ İLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Barış KIRNAP

Danışman

Prof. Dr. Mustafa Kayhan BAHALI

İSTANBUL – 2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etik kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Barış KIRNAP

.../.../ 2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Barış Kırnap'ın “Geç Ergenlerde Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanımının Cinsiyet Rollerine İlişkisinin İncelenmesi” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan *Prof. Dr. Mustafa Kayhan BAHALI*
(Danışman)

İmza

Üye *Doç. Dr. Ali Güven KILIÇOĞLU*

İmza

Üye *Dr. Öğr. Üyesi Necip ÇAPRAZ*

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2021

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada; geç ergenlik dönemindeki bireylerde akıllı telefon ve sosyal medya kullanımının cinsiyet rolleri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmada iki ya da daha fazla değişkenin aralarındaki ilişkinin belirlenmesine dayanan ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini; İstanbul’da yaşayan geç ergenler oluştururken araştırma örneklemini; 18-22 yaş aralığında olup İstanbul’da yaşayan 383 geç ergen oluşturmuştur. Araştırmaya dahil olma kriterleri arasında; 18-22 yaş aralığında olmak, Bilgilendirilmiş Onam Formu’nu doldurmak ve çalışmaya gönüllü olarak katılmak belirlenmiştir. Araştırma verileri; “Kişisel Bilgi Formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinin Kadınlık ve Erkeklik Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Tüm istatistiksel analizler SPSS 25.0 programı ile yapılarak yorumlanmıştır.

Bulgular: Araştırmada bulgularında; ölçekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Geç ergenlerin; akıllı telefon bağımlılık düzeyi ile cinsiyet ve yaş grupları arasında, sosyal medya bağımlılık düzeyi ile cinsiyet arasında ilişki olmadığı tespit edilirken, sosyal medya bağımlılık düzeyi ile yaş arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Akıllı telefon ve sosyal medya platformları davranışsal bağımlılıkla ilişkili iki önemli araç olup aşırı kullanımları geç ergenlikte cinsiyet rollerine göre değişebilmektedir. Dolayısıyla bu araçların kontrollü ve sağlıklı kullanımına yönelik geliştirilecek psiko-eğitim dahil her türlü müdahale programı, çocuk ve ergenlerin beden ve ruh sağlığını koruyucu önlemler içerisinde yer almasının doğru olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Telefon, Cinsiyet Roller, Geç Ergenlik, Davranışsal Bağımlılık, Sosyal Medya.

SUMMARY

Aim: In this study; to examine the relationship between smartphone and social media use and gender roles in individuals in late adolescence.

Method: Relational screening method, which is based on the determination of the relationship between two or more variables, was used in the study. The universe of the research; when forming the late adolescents living in Istanbul, the research sample; it consisted of late adolescents between the ages of 18-22 and living in Istanbul. Among the criteria for inclusion in the research; it was determined to be between the ages of 18-22, to fill the Informed Consent Form and to participate in the study voluntarily. Research data; it was collected through “Personal Information Form, Smartphone Addiction Scale-Short Form, Social Media Addiction Scale-Adult Form, Femininity and Masculinity Scale of Bem Gender Role Inventory”. All statistical analyses were made with SPSS 25.0 program and interpreted.

Results: In the findings of the study; a statistically significant relationship was found between the scales. A high level of positive correlation was found between smartphone addiction and social media addiction. Of late adolescents; While it was determined that there was no relationship between the level of smartphone addiction and gender and age groups, and between the level of social media addiction and gender, there was a relationship between the level of social media addiction and age.

Conclusion: Smartphone and social media platforms are two important tools associated with behavioural addiction, and their excessive use may vary according to gender roles in late adolescence. Therefore, it is thought that it would be correct to include all kinds of intervention programs, including psycho-education, to be developed for the controlled and healthy use of these tools, within the measures to protect the physical and mental health of children and adolescents.

Keywords: Smartphone, Gender Roles, Late Adolescence, Behavioural Addiction, Social Media.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
EKLER LİSTESİ	ix
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. Araştırmanın Modeli.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	4
1.5. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemler	4
1.6. Araştırmanın Hipotezleri	4
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.8. Araştırmanın Sayıltıları	5
1.9. Tanımlar.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERCEVE

2.1. Ergenlik Dönemi.....	7
2.1.1. Ergenlik Dönemi Sorunları	8
2.1.1.1. Depresyon	8
2.1.1.2. Yeme ve beden algı bozuklukları	9
2.1.1.3. Kimlik ve cinsel kimlik sorunları	9
2.1.1.4. Madde ve teknoloji kullanımını sorunları.....	10
2.1.2. Ergenlik Dönemi ve Teknoloji Kullanımı	10
2.1.3. Ergenlikte Teknoloji Kullanımının Epidemiyolojisi	11
2.1.4. Teknoloji Kullanımında Cinsiyet ve Yaş Farklılıkları	12
2.1.5. Teknoloji Kullanımında Risk Faktörleri.....	13
2.1.5.1. Bireysel risk faktörleri	13
2.1.5.2. Çevresel risk faktörleri.....	15

2.1.6.	Teknoloji Kullanımında Koruyucu Faktörler	16
2.1.6.1.	Bireysel özellikler	16
2.1.6.2.	Aile.....	16
2.1.6.3.	Medeni durum.....	16
2.1.6.4.	Eğitim.....	16
2.2.	Bağımlılık	17
2.3.1.	Davranışsal Bağımlılıklar	17
2.3.2.	Teknoloji Kullanımı ile İlişkili Bozukluklar	19
2.3.3.	ICD-11'e Göre Oyun Oynama Bozukluğu	21
2.3.4.	DSM 5'e Göre İnternet Oyunu Oynama Bozukluğu	22
2.3.5.	Teknoloji Bağımlılığı Risk Faktörleri.....	22
2.3.6.	Teknoloji Kullanımının Olumsuz Sonuçları.....	23
2.3.6.1.	Fiziksel sonuçlar	23
2.3.6.2.	Sosyal sonuçlar	24
2.3.6.3.	Bilişsel sonuçlar	24
2.3.6.4.	Ruhsal sonuçlar	25
2.3.6.5.	Cinsel kimlikle ilişkili sonuçlar	25
2.3.	Cinsiyet Rollerini	25
2.2.1.	Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Kuramlar	26
2.2.1.1.	Psikanalitik kuram	27
2.2.1.2.	Bilişsel gelişim kuramı	27
2.2.1.3.	Sosyal öğrenme kuramı	28
2.2.1.4.	Toplumsal cinsiyet şeması kuramı.....	28
2.2.1.5.	Sembolik etkileşimcilik kuramı	28
2.2.2.	Cinsiyet Rollerini Etkileyen Koruyucu Faktörler ile Risk Faktörleri... ..	29
2.2.2.1.	Aile bireyleri	29
2.2.2.2.	Okullar ve öğretmenler	30
2.2.2.3.	Akranlar	30
2.2.2.4.	Kitle iletişim araçları	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.	Araştırma Süreci	32
3.2.	Veri Toplama Araçları	33
3.2.1.	Kişisel Bilgi Formu.....	33
3.2.2.	Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu	33
3.2.3.	Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu	34

3.2.4. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri-Kadınlık Erkeklik Formu	34
3.3. Verilerin Analizi	35

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Demografik Bilgilere İlişkin Değerlendirme.....	37
4.2. Ölçeklere Ait Betimleyici Analizler	39
4.3. Ölçeklerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	41
4.4. Ölçeklerin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması.....	42
4.5. Bem Cinsiyet Rollerine Evantere Göre Cinsiyet Rol Dağılımı.....	43
4.6. Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyi ve Cinsiyet Rollerine İle Cinsiyet Arasındaki İlişki	43
4.7. Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyi ve Cinsiyet Rollerine İle Yaş Gruplarına Arasındaki İlişki	44
4.8. Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi ve Cinsiyet Rollerine İle Cinsiyet Arasındaki İlişki	45
4.9. Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi ve Cinsiyet Rollerine İle Yaş Gruplarına Arasındaki İlişki	46

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Medya Bağımlılığı ile Cinsiyet Rollerine İlişkin Araştırmalar	49
5.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Medya Bağımlılığı ile Cinsiyete İlişkin Araştırmalar	51
5.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Medya Bağımlılığı ile Yaş Gruplarına İlişkin Araştırmalar	53

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
-------------------------------	-----------

KAYNAKÇA	58
-----------------------	-----------

EKLER.....	67
-------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ.....	72
----------------------	-----------

KISALTMALAR

- APA** : Amerika Psikoloji Derneği (American Psychiatric Association)
- ASAM** : American Society of Addiction Medicine (Amerikan Bağımlılık Tıbbı Derneği)
- ATBÖ-KF** : Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu
- ATSK** : Akıllı Telefon Sorunlu Kullanımı
- BCRE-KEÖ** : Bem Cinsiyet Rolü Envanteri-Kadınsılık/Erkeksilik Ölçeği
- DSM** : The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder
- DSÖ** : Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)
- ICD-11** : International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (Uluslararası Hastalık Sınıflandırması 11. Bakı)
- KDBY-E** : Kişi-Duygu-Biliş-Yürütme Modeli
- MEB** : Millî Eğitim Bakanlığı
- SMBÖ-YF** : Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu
- SPSS** : Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
- ve ark.** : ve arkadaşları
- UÇM** : Uluslararası Çocuk Merkezi
- WHO** : World Health Organization

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Abone sayıları	11
Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet durumuna göre dağılımı	37
Tablo 3. Katılımcıların cinsiyet durumuna göre yaş grubu dağılımı.....	37
Tablo 4. Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlere göre dağılımı	38
Tablo 5. Araştırmada kullanılan ölçeklere ait betimleyici istatistikler	39
Tablo 6. Ölçekler arasındaki ilişkiye dair Pearson korelasyon analizi bulguları.....	40
Tablo 7. Ölçek puanlarının cinsiyete göre bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları.....	41
Tablo 8. Ölçekler ve yaş grupları arasındaki ilişkinin cinsiyete göre bağımsız gruplar t-testi sonuçları	42
Tablo 9. Cinsiyet rollerinin dağılımı.....	43
Tablo 10. Akıllı telefon bağımlılık düzeyi ve cinsiyet rolleri ile cinsiyet değişkeni istatistikleri	44
Tablo 11. Akıllı telefon bağımlılık düzeyi ve cinsiyet rolleri ile yaş değişkeni istatistikleri .	44
Tablo 12. Sosyal medya bağımlılık düzeyi ve cinsiyet rolleri ile cinsiyet değişkeni istatistikleri	45
Tablo 13. Sosyal medya bağımlılık düzeyi ve cinsiyet rolleri ile yaş değişkeni istatistikleri	46
Tablo 14. Sosyal medya bağımlılık düzeyi ve erkeksi cinsiyet rolü ile yaş değişkeni istatistikleri	46

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma modeli	32
---------------------------------	----

EKLER LİSTESİ

EK-A: Kişisel Bilgi Formu	67
EK-B: Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu	68
EK-C: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu	69
EK-D: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri-Kadınsılık/Erkeksilik Ölçeği.....	70
EK-E: Etik Kurul Kararı	71

ÖNSÖZ

Araştırma sürecim boyunca bana danışmanlık yapan hocam Prof. Dr. Mustafa Kayhan Bahalı'ya teşekkür ederim.

Hayallerimi gerçekleştirmem için bana yardımcı olan ve benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen başta annem Fadime Gül'e, ablam Irmak Kırnep Kıriş'a, eşi Hasan Caner Kıriş'a, amcam Mahir Kırnep'a ve arkadaşım Buse Yılmaz'a sonsuz teşekkür ederim. Tez sürecide bana yardımcı olan dostum Altan Özcan'a ve saygıdeğer Emine Güloğlu Yüksek ve Ruken Alp'e bu çalışmanın her anında bana destek oldukları için minnettirim.

Duru Nil'ime

GİRİŞ

Ergenlik; bilişsel, duygusal ve sosyal alanda büyük değişikliklerin yaşandığı, ailelerin etkisinin arka planda olduğu, ergenin bağımsızlık ihtiyacına uyum sağlaması gerektiği bir dönem olarak ifade edilmiştir (Mastrotheodoros, Canario, Gugliandolo, Merkas ve Kesijers, 2019). Bu dönemde davranışlar üzerinde de önemli değişiklikler görülür. Ergenler, uyum arttırıcı sağlıklı davranışlar ile birlikte problemlerle davranışlar da sergileyebilmektedir. *Problemlerle davranışlar*; doğrudan veya dolaylı olarak ergenin sağlığını, iyi oluşunu, sosyalleşme olanaklarını olumsuz etkileyen ve gelişimsel anlamda ergeni zorlayarak kendisinden beklenen sosyal rolleri yerine getirmesine, başarı ve yeterlilik duygusunu hissetmesine engel olan davranışlardır. Problemlerle davranışlar arasında örnek olarak; sigara içme, alkol alma, uyuşturucu madde kullanma, erken yaşta cinsel ilişkiye girme, riskli araç kullanma, evden veya okuldan kaçma, okulu bırakma, toplumsal becerilerde yetersizlik gibi davranışlar sayılabilir (Arslan ve Balkıs, 2014). Kontrolsüz teknoloji kullanımı da güncel problemlerle davranışlar arasında yer almaktadır. Sosyal medya ve akıllı telefonlar son zamanlarda yaşam alanının her noktasında yer almakta ve modern dönemin vazgeçilemez bir ürünü haline gelmektedir. Teknolojinin sunduğu imkânlar; teknolojik araçların aşırı kontrolsüz veya sorunlu kullanımına sebebiyet vermektedir (Aksakallı, 2019).

Akıllı telefon ve sosyal medyanın sorunlu kullanımı insanlarda heyecan ve kontrol duygusu oluşturduğu için bağlayıcı bir hale gelebilmektedir. *Akıllı telefon bağımlılığı*, telefon olmadığı durumlarda; kişide oluşan yoksunluk belirtileri, günlük işleri aksatma ve yapılması gereken işlerde telefonla meşgul olarak erteleme veya yapamama şeklinde tanımlanabilir (Kalip ve Çöl, 2020). *Sosyal ağ bağımlılığı*; sosyal medyaya giriş veya kullanım için kontrol edilemeyen bir motivasyonla, sosyal medyada diğer önemli yaşam alanlarını etkileyecek kadar çok zaman ve çaba harcayarak sosyal medyayla aşırı meşguliyet olarak tanımlanmıştır (Griffiths, 2005).

Literatürde cinsiyet rolleri, toplumsal bir kalıbın öğrenilmesiyle açıklanmaktadır. Aileler doğdukları andan itibaren kız ve erkek çocuklarına toplumsal cinsiyet rolleri açısından farklı davranmaktadır. Erkek ve kız çocukları; cinsiyete özgü farklı davranışsal kalıpları öğrenmekte, gündelik hayatta denemeler yaparak bu rolleri içselleştirmektedir (Gümüsoğlu, 2004; Görmüş, Aydın ve Ergin, 2013).

Dört tip cinsiyet rolü öne sürülmekte olup bu roller (Dökmen, 1991);

- Feminen (kadınsı),
- Maskülen (erkeksi),
- Androjen (her iki rol grubunun yüksek olduğu)
- Undifferentiated (belirsiz) rol tipidir.

Sorunlu teknoloji kullanımının ergenler üzerindeki sosyal ve ruhsal etkilerinin sonuçları çeşitli araştırmalarla incelenmiştir. Teknolojik cihazların veya uygulamaların bireyleri sosyal çevrelerinden kopardığı, yalnızlık duygusuna sürüklediği ve sanal dünyanın, gerçek dünyanın önüne geçtiği çeşitli araştırmalar ile ortaya konulmuştur (Lemmens, Valkenburg ve Peter, 2011; Baggio, Dupuis, Studer, Spilka, Daepfen, Simon, ... & Gmel, 2016).

Sosyalleşmenin; cinsel kimlik ve cinsiyet rolleri gelişimi açısından önemi göz önünde bulundurulduğunda sorunlu teknoloji kullanımının gelişim süreci üzerinde önemli etkileri olabileceği düşünülmektedir. Çalışmada, geç ergenlik dönemindeki bireylerde, akıllı telefon ve sosyal medya kullanımının cinsiyet rolü ile ilişkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu araştırma ile kimlik ve kişilik için hassas gelişim dönemi olan ergenlikte akıllı telefon ve sosyal medya kullanımının ve/veya bağımlılığının bireylerin cinsiyet rolü ile ilişkisi hakkında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmanın problemi ve alt problemleri, araştırmanın hipotezleri, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın sayıltıları ve araştırma kapsamında yer alan tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli

Geç ergenlerin akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu kesitsel çalışma, *ilişkisel araştırma modeli* baz alınarak gerçekleştirilmiştir. İlişkisel araştırma, iki veya daha fazla değişken arasında ilişki olup olmadığını ve bunun ne tür bir ilişki olduğunu açıklayıp, değişkenlerle ilgili tahmin yürütebilmek için tasarlanan deneysel olmayan nicel araştırma çalışmasıdır (Christensen, Johnson ve Turner, 2010).

1.2. Araştırmanın Amacı

Teknoloji çağının en temel göstergelerinden biri olan akıllı telefonlar ve sosyal paylaşım ağları her yaştan bireyin ilgisini çekmekte ve uygulamalar aracılığıyla sanal dünya gerçek hayatın önüne geçebilmektedir. Akıllı telefonlar, günümüz insanının en çok vakit harcadığı araç olarak kabul edilmektedir. Akıllı telefon kullanımı günlük hayat ve sosyalleşme üzerine önemli kolaylıklar ve faydalar sağlamakla birlikte özellikle problemlili kullanım sıklığı her geçen gün artmaktadır. Bağımlılığa kadar uzanan süreç içerisinde yer alan çeşitli sorunlar, özellikle ergenlik döneminde kimlik ve kişilik gelişimi üzerinde kalıcı etkiler bırakabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı; *geç ergenlik dönemindeki bireylerde akıllı telefon ve sosyal medya kullanımının cinsiyet rolleri ile ilişkisini incelemektir.*

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada kimlik ve kişilik açısından hassas gelişim dönemi olarak kabul edilen ergenlikte; akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı ile bireylerin cinsiyet rolü arasındaki ilişkiye yönelik yeni tespitlerin yapılarak bilimsel alana önemli katkılar sağlanacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini; İstanbul ilinde yaşayan geç ergenler oluşturmaktadır. *Araştırma örneklemini;* 18-22 yaş aralığında, okuma-yazma bilen geç ergenler arasından 177 erkek ve 206 kadın olmak üzere toplam 383 katılımcı oluşturmaktadır.

Ekonomik kaynakların ve zamanın kısıtlılığı nedeniyle araştırma evreninden örneklem alınması yoluna gidilmiş olup tesadüfi örneklem yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada örneklem sayısı olarak 288 katılımcı belirlenmiş olsa da Özdamar'ın (2003, s.116-118) örneklem hesaplamalarından hareketle bu sayı 383'e çıkarılmış ve araştırma kapsamında 383 katılımcı yer almıştır.

1.5. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemler

Araştırma; geç ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığının cinsiyet rolleri ile arasında bir ilişki var mıdır? temel sorusuna yanıt aramaktadır. Ayrıca araştırmanın bu temel probleminden hareketle bazı alt problemlere de cevap aranmıştır. Söz konusu *alt problemler* şunlardır:

- Geç ergenlerin *akıllı telefon bağımlılık düzeyi* ile *cinsiyet* arasında ilişki var mıdır?
- Geç ergenlerin *akıllı telefon bağımlılık düzeyi* ile *yaş* arasında ilişki var mıdır?
- Geç ergenlerin *sosyal medya bağımlılık düzeyi* ile *cinsiyet* arasında ilişki var mıdır?
- Geç ergenlerin *sosyal medya bağımlılık düzeyi* ile *yaş* arasında ilişki var mıdır?

1.6. Araştırmanın Hipotezleri

- H₀: Geç ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyi ve *sosyal medya bağımlılık düzeyi* ile *cinsiyet rolleri* arasında ilişki yoktur.
- H₁: Geç ergenlerin *akıllı telefon bağımlılık düzeyi* ve *sosyal medya bağımlılık düzeyi* ile *cinsiyet rolleri* arasında ilişki vardır.
- H₂: Geç ergenlerin *akıllı telefon bağımlılık düzeyi* ile *cinsiyet* arasında ilişki vardır.
- H₃: Geç ergenlerin *akıllı telefon bağımlılık düzeyi* ile *yaş* arasında ilişki vardır.

- H₄: Geç ergenlerin *sosyal medya bağımlılık düzeyi* ile *cinsiyet* arasında ilişki vardır.
- H₅: Geç ergenlerin *sosyal medya bağımlılık düzeyi* ile *yaş* arasında ilişki vardır.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın *sınırlılıkları* şunlardan oluşmaktadır:

- Araştırma bulguları; İstanbul ilindeki 18-22 yaş aralığında bulunan 383 geç ergen ile sınırlıdır.
- Araştırmada yer alan katılımcılar; çalışmaya gönüllü katılan geç ergenlerden oluşmaktadır.
- Araştırmada incelenen değişkenler; kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırma modeli; kesitsel bir çalışma modeli olması nedeniyle elde edilen bulgular tüm geç ergenler için genellenememektedir.
- Araştırmada kullanılan veri toplam araçları; online platformlar aracılığıyla dijital olarak katılımcılara ulaştırılmıştır.

1.8. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmanın *varsayımları* şunlardan oluşmaktadır:

- Çalışmanın örneklemini oluşturan katılımcılar, evreni temsil etmektedir.
- Katılımcılara uygulanan veri toplama araçlarından; “Kişisel Bilgi Formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri-Kadınsılık, Erkeksilik Formu” katılımcılar tarafından samimi ve doğru bir şekilde doldurulmuştur.
- Kişisel Bilgi Formu; katılımcıların demografik profilleri hakkında yeterli ve doğru bilgiler içermektedir.
- Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu; ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı ile kullanım düzeylerini doğru bir şekilde ölçmüştür.
- Bem Cinsiyet Rolü Envanteri-Kadınsılık, Erkeksilik Formu; katılımcıların cinsiyet rollerindeki durumunu yeterli oranda ölçmüştür.

1.9. Tanımlar

Geç ergenlik dönemi: 18-24 yaş aralığındaki kişileri kapsamaktadır. Bu yaş aralığındaki kişilerin yetişkinlik dönemine adım attığı bir geçiş dönemi olarak varsayılmaktadır (Newman ve Newman, 2017).

Bağımlılık: Bağımlılık, beyin devreleri, genetik, çevre ve bireyin yaşam deneyimleri arasındaki karmaşık etkileşimleri içeren tedavi edilebilir, kronik bir tıbbi hastalıktır. Bağımlılığı olan kişiler, zararlı sonuçlara rağmen genellikle devam eden ve zorlayıcı hale gelen maddeler kullanır veya davranışlarda bulunur (ASAM, 2019).

Davranışsal bağımlılık: Fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik konulardaki olumsuz sonuçlara rağmen aşırı ve tekrarlayan davranış, davranışa yönelik aşırı istek ve davranış üzerinde kontrolsüzlük olarak tanımlanmaktadır (Evren, 2020).

Akıllı telefon: Günlük yaşam etkinliklerini çeşitli yönlerden zenginleştirmenin yanı sıra üretkenliği de arttıran ve birçok özellik sunan cihazdır (Evren, 2020).

Sosyal medya: Video, fotoğraf, yazı, fikir, dedikodu, haber, görüntü gibi içerikleri paylaşmak için kullanılan online platformdur (Barutçu ve Tomaş, 2013).

Teknoloji bağımlılığı: Kişinin internet, akıllı telefon, sosyal medya uygulamaları ve sanal oyunlar üzerindeki kontrolünü ve denetimini kaybetmesi, onsu bir şekilde yaşam süremeyeceğini düşünmesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Dinç, 2015)

Cinsiyet rolü: Toplumdaki erkek ve kadının, sosyal ve kültürel olarak belirlenmiş erkek/kadın rollerini ve sorumluluklarını yansıtmak için kullanılmasıdır (Direk ve Irmak, 2017).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın teorik ve kavramsal çerçevesini oluşturan; *ergenlik dönemi*, *cinsiyet rolleri* ve *bağımlılık* konuları ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

2.1. Ergenlik Dönemi

“*Ergen*” sözcüğü Batı kaynaklarında “adolescent” olarak geçmekte ve Latince büyüme, olgunlaşmak anlamına gelmektedir. Ergenlik dönemi, çocukluk dönemiyle yetişkinlik dönemi arasında kalan ara dönemdir. Günümüzde sürekli ve hızlı gelişim evresi olarak bilinmektedir. Ergenlikte, birçok alanda (bilişsel, duygusal, sosyal) büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Ergenlik; ailelerin işlevselliğinin arka planda olduğu, ergenin bağımsızlık ihtiyacına uyum sağlaması gerektiği bir dönem olarak da ifade edilmektedir (Mastrotheodoros vd., 2019; Şahin ve Özçelik, 2016).

Ergenler üzerindeki değerlendirmeler sadece içinde bulunduğumuz çağa özgü bir yaklaşım değildir. İlk olarak Mısırlılarda ergenlerin genel davranışlarını belirten hiyeroglif yazılara rastlandığı bilinmektedir. *Platon*; insan hayatının aşamalarından biri olarak gördüğü ergenliği, “karaktere önem verilmesi gereken bir dönem” olarak ifade etmiştir. *Aristo*; ergenlik hakkında önemli fikirler beyan etmiş ve “seçim yapabilme yeteneğinin geliştiği bir aşama” olarak gördüğü ergenlik döneminde sorumluluk üstlenilmesi gerektiği düşüncesini dile getirmiştir. Çocukluk dönemini hayatın ilk yedi yılı olarak görmüş, ergenliği ise buluş dönemi ile 21 yaş arası olarak kabul etmiştir (Aydın, 2016).

20. yüzyılın başında ergenlik konusunda yayımladığı iki ciltlik *Adolescence* kitabıyla Hall (1904), ergenlik dönemi hakkında bilimsel düzeyde öncülük etmiştir. Hall’a göre çevre, kalıtımla birlikte ergenlik döneminin en önemli unsurudur (Aydın, 2016). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ, World Health Organization); ‘sorumluluk alma dönemi’ olarak da değerlendirilebilen ergenlik dönemini; “10-19 yaş arası *adölesan*”, “15-24 yaş arası *gençlik dönemi*”, “10-24 yaş arası *genç insan*” olarak tanımlamıştır (WHO, 2021; UÇM, 2021). Newman ve Newman da (2017); 12-18 yaş arasını erken; 18-24 yaş aralığını ise *geç ergenlik* dönemi olarak tanımlamakta ve geç ergenlik dönemini, yetişkinliğe geçiş evresi olarak ifade etmektedir.

2.1.1. Ergenlik Dönemi Sorunları

Ergenlik döneminde meydana gelen anormal değişiklikler ve uyumsuz ilişkiler gelişim dönemiyle ilgilidir. Bu dönemde benlik kavramı, davranış problemleriyle birlikte ortaklaşa gelişmektedir. Pek çok ergen, yetişkinlik döneminde bu durumdan etkilenmektedir (Lorence, Hidalgo, Padilla ve Menendez, 2019).

Ergenlik, çocuklar ve ailelerinde pek çok değişikliğin meydana geldiği bir dönemi kapsar. Ergenler, bu dönemde bağımsız olma ve kimliklerini bulma yolunda çok zorlu bir süreçten geçmeye başlar. Ergenlerin bu dönemde suç işleme, şiddete başvurma, çete faaliyetlerine katılma ve uyuşturucu madde kullanma ihtimalleri gibi birçok olumsuz durumla karşı karşıya kalma riski çok daha fazladır (Gül ve Güneş, 2009).

Ergenlik dönemi sorunları arasında; “*depresyon, yeme ve beden algı bozuklukları, kimlik ve cinsel kimlik sorunları, madde ve teknoloji kullanımı sorunları*” sayılabilir. Söz konusu sorunlara ilişkin genel açıklamalar aşağıda verilmiştir.

2.1.1.1. Depresyon

Ergenlerin yaşadıkları hızlı biyolojik değişimler ile birlikte duygu değişimleri ve sosyal değişimler dönemsel sorunlara neden olmaktadır. Bedensel, cinsel, sosyal ve duygusal alanlarda değişikliklerin yaşandığı ergenlik dönemi “fırtına ve stres dönemi” olarak da bilinmektedir. Bu dönemde, hormonal düzensizliklerin de etkisiyle ergenlerin, duygusal alanda istikrarsızlıklar yaşayabilmektedir. Bu durumun, ergenlik döneminde depresyonun görülme sıklığını arttıran bir faktör olduğu söylenebilir.

Kişisel uyum sorunları ve mutsuz aile ortamı depresyona katkıda bulunan faktörler arasında yer alabilir. Depresyon kavramı, sadece üzüntüden patolojik bir intihar durumuna kadar çok çeşitli duygusal düşüşleri tanımlar. Depresyon, terimi normal bir insan duygusunu tanımlayabilmesine rağmen, aynı zamanda bir psikiyatrik bozukluğa da işaret edebilir. Çocuklarda ve ergenlerde depresif hastalık, en az iki haftadır var olup devam eden bir grup semptom içerir. Depresyon; ergenlerde ayrılma ve bağımsızlık dürtüsünde çocuksu güvenlikten vazgeçmenin sonucu olarak ergen gelişim sürecinin bir parçası olarak da kabul edilebilir (Nair, Paul ve John, 2004).

2.1.1.2. Yeme ve beden algı bozuklukları

Kişinin kendi bedeni ile olmak istediği beden şekli arasında fark varsa beden memnuniyetsizliği ortaya çıkmaktadır. Yaşam boyu beden algısı ile ilgili değişimin sürmesine karşın, özellikle adölesan dönem beden algısı ve beslenme sorunlarının yaşandığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Bunun temel nedeni, adölesan dönemin bedensel değişimlerin ve düzenlemelerin yoğun olarak yaşandığı bir dönem olmasıdır. Beden memnuniyetsizliğinin adölesanlarda özellikle de kızlarda daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Obez olarak kabul edilemeyecek hatta normal ağırlıkta olan adölesanlarda da ağırlık kaybetmek amacıyla diyet uygulamalarının yapıldığı görülmüştür. Bu yaş grubunda toplumun belirlediği ideal vücut ölçülerine kavuşma isteği, bu istek neticesinde beslenme düzeni üzerinde yapılan değişiklikler ve yanlış diyet uygulamaları, yetersiz ve dengesiz beslenmeye sebep olabilmektedir (Uskun ve Şabaplı, 2013).

Yeme bozuklukları, yüksek morbidite ve mortalite oranları ile seyreden ve yaşamı tehdit eden kronik hastalıklardır (Güney ve Kuruoğlu, 2007). Bireylerin vücut gelişimi ve estetik görünüme önem vermeleri, özellikle genç kızlar arasında “zayıf olmak”, “güzel olmak” ile eş anlamlı olarak algılandığı için bilinçsiz beslenme ve yapılan yanlış diyetler, anoreksia ve bulimia gibi yeme davranış bozukluklarına zemin hazırlamaktadır (Güleç, Yabancı ve Göçgeldi, 2008).

2.1.1.3. Kimlik ve cinsel kimlik sorunları

Cinsel Kimlik Bozukluğu; kişinin biyolojik cinsiyetinden ve cinsel kimlik rolünden sürekli ve şiddetli olarak rahatsızlık duyması, karşı cinsten olma isteği, ısrarı ve karşı cinsiyetle güçlü bir özdeşim kurması olarak tanımlanmaktadır. Cinsel kimlik duygusunun yapılanmasında biyolojik etmenler ile kültürel özellik ve değerlerin karşılıklı etkileşimi bulunmaktadır (Çetin Korkmaz, Yektaş, Bildik, Dalkılıç ve Tamar, 2014).

Cinsel kimlik bozukluğu, bireyin karşı cinse karşı güçlü bir özdeşim kurması ile yansıtılmaktadır. Dolayısıyla ergenlik döneminde yaşanabilecek kimlik bocalaması veya travma vakaları cinsel kimliğin etkilenmesine ve ergenlik dönemi içerisinde cinsel kimliğin, cinsiyet rollerinin sağlıklı bir şekilde var olmamasına sebebiyet verebilmektedir (Akça, Öncü, Kılıç ve Canat, 2009).

2.1.1.4. Madde ve teknoloji kullanımı sorunları

Uyuşturucu bağımlılığı, ciddi olumsuz sonuçlara rağmen zorlayıcı/dürtü etkisiyle yapılan uyuşturucu arama ve alma davranışının devam ettiği kronik, tekrarlayıcı bir hastalıktır. Bağımlılık yapan maddeler; başlangıç aşamasında coşkulu ve hoş durumlara neden olur veya o an hissedilen sıkıntıyı giderir. Sürekli kullanımı, merkezi sinir sisteminde dejenerasyona, fiziksel bağımlılığa, duyarlılaşmaya ve nüksetmeye başlayarak bağımlılık haline gelmektedir (Cami ve Farré, 2003).

Dijital teknolojilerin muazzam bir tüketici kitlesine ulaşması ve durumun beraberinde, giderek daha popüler hale gelen; “alışkanlık oluşturma ve öz kontrol sorunlarına neden olma hali” olarak tanımlanan; “dijital bağımlılık” kavramını ortaya çıkarmıştır. Birçok araştırmacı; akıllı telefonların, video oyunlarının ve sosyal medya uygulamalarının sigara, uyuşturucu veya kumar gibi zararlı ve bağımlılık yapıcı olabileceğini iddia etmektedir (Alter 2018; Newport 2019; Eyal 2020 akt., Allcott, Gentzkow ve Song, 2021). Dünya Sağlık Örgütü (2018), dijital oyun oynama bozukluğunu resmi bir tıbbi durum olarak listelemiştir.

2.1.2. Ergenlik Dönemi ve Teknoloji Kullanımı

2000’li yıllarda teknoloji bağımlılığına yönelik çalışmalar, farklı uygulama alanlarını esas alarak gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte internet bağımlılığı, Facebook başta olmak üzere sosyal medya bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve cep telefonu bağımlılığı temel çalışma alanları olarak ortaya çıkmış olmakla birlikte teknoloji bağımlılığı çeşitlerinin farklılıkları olmakla birlikte birçok ortak unsuru paylaştıkları görülmüş bu nedenle de kimi zamana farklı isimler altında kavramsallaştırılmıştır (Ertemel ve Aydın, 2018).

Cep telefonları, öncelikle iletişim aracı olarak hayatımızı kolaylaştırırken teknolojinin gelişmesiyle birlikte akıllı telefonlara dönüşmüş ve günümüzde pek çok önemli eylemin gerçekleştirildiği bir ürün hâline gelmiştir (Kuyucu, 2017). Örneğin; video-fotoğraf çekmek veya izlemek, finansal işlemler yapmak, oyun oynamak, fiziksel aktiviteler yapmak, kitap okumak vb. uygulamalar ile küçültülmüş bir bilgisayar hâline gelen akıllı telefonların kullanımı ülkemizde de internet ile birlikte artarak devam etmektedir (De Prato, Feijoo ve Simon, 2014).

Gül ve Güneş (2009)'in yaptığı çalışmaya göre fizyolojik, psikolojik ve sosyal anlamda gelişimin yaşandığı ergenlik döneminde çağa ayak uyduramamak veya akranlarını takip edememek ergenler için problem oluşturmuş; bu durum akranlar arasında akıllı telefon ve sosyal medya kullanımını arttırmıştır. Bağımlılık düzeyinde akıllı telefon kullanımının da risk grubunu özellikle ergenlerin oluşturduğu belirtilmiştir (Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Odabaşı, 2013).

Akıllı telefonlarla birlikte anlık gelişen gündemi yakalamak, bir kimlik oluşturmak ve yalnız kalmamak için ergenler arasında akıllı telefon ve sosyal medya kullanımını artmıştır. Akıllı telefonlar üzerinden, özellikle sosyal medya ile iletişim sağlanamadığında ve gündem takip edilemediğinde yaşanan korku ise “nomofobi” kavramı ile tanımlanmıştır (King, Valenca, Silva, Baczynski, Carvalho ve Nardi, 2013; Sağıroğlu ve Akkanat, 2019).

2.1.3. Ergenlikte Teknoloji Kullanımının Epidemiyolojisi

2013 yılında tüm dünyada internet kullanıcı sayısı “üç milyar” olarak açıklanmıştır. TÜİK’e göre 2013 yılında, Türkiye’de nüfusun yaklaşık %94’ü (%93,7) aktif telefon kullanıcısı olarak açıklanmıştır. Tablo 1’de görüldüğü üzere 2013’den bu yana 13,5 milyon civarında olan sabit cep telefon abone sayısı 11,5 milyon civarlarına düşmüştür. Cep telefonu abone sayısı 69 milyondan 82 milyonlara kadar ulaşmış ve bu duruma paralel olarak internet abone sayısı 32 milyon civarından 82 milyon civarına ulaşarak yedi yıl içerisinde yüksek bir artış oranına ulaşmıştır. Bu sayılarla Türkiye, dünya genelinde gençlerin en çok cep telefonu kullandığı altıncı ülke olarak kabul edilmektedir (Çakır ve Demir, 2014; TÜİK, 2021).

Tablo 1. Abone sayıları

Yıl	Sabit Telefon	Cep Telefonu	İnternet
2013	13 551 705	69 661 108	32 613 930
2014	12 528 865	71 888 416	41 272 940
2015	11 493 057	73 639 261	48 617 291
2016	11 077 559	75 061 699	62 280 191
2017	11 308 444	77 800 170	68 869 578
2018	11 633 461	80 117 999	74 500 089
2019	11 532 903	80 790 877	76 639 695
2020	11 448 604	82 128 104	82 364 590

Kaynak: (TÜİK, 2021)

We are social ve Hootsuit tarafından her yıl hazırlanan internet ve sosyal medya istatistikleri “Digital 2021 in Turkey” ismiyle yayınlanmıştır. Söz konusu raporda;

- Türkiye nüfusunun 84,69 milyon kişi olduğu,
- Toplam 65,80 milyon kişinin internet kullandığı ve bu rakamın Ocak 2020’ye göre %6 arttığı,
- Ocak 2021’de 76 milyondan fazla kişinin cep telefonu kullandığı ve kullanıcı sayısının 2020 yılına göre %2,0 arttığı,
- Türkiye genelinde 60 milyon kişinin sosyal medyayı kullandığı ve bu sayının 2020’ye göre %11,1 arttığı belirtilmiştir (We are social & Hootsuit, 2021).

Genel anlamıyla Türkiye’de yaşayan ergenlerde TÜİK verilerine göre cep telefonu kullanım oranı 16-24 yaş arasındaki kişilerde 2020 yılı itibariyle %94,2 oranına ulaşmıştır. Bu veriler 2018 yılında %92,4 oranında iken ergen birey sayısında bir artış olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021). Akıllı telefon kullanımına paralel olarak da “sosyal medya” kullanımını eş değer olarak artmıştır (Şata ve Karip, 2017).

2.1.4. Teknoloji Kullanımında Cinsiyet ve Yaş Farklılıkları

Modern çağda çocuklar; internet, bilgisayar, cep telefonları gibi herkesin kolayca ulaşabilmesi ve kullanabilmesinden kaynaklı dijitalleşen bir nesil hâline gelmiştir (Van Looy, 2016). Allen, Ryan, Gray, McInerney ve Waters (2014), tarafından yapılan çalışmada sosyal medya kullanıcısı olarak ergenlik dönemindeki bireyler, en arzulu yaş grubu olarak tespit etmişlerdir. Valkenburg ve Peter (2009) yaptıkları çalışmada, ergen yaş grubundaki bireylerin yetişkin yaş grubundaki bireylere göre internette daha fazla aktif olduklarını ve sosyal medyayı daha çok kullandıklarını belirtmiştir.

TÜİK’in oranlarına göre toplam nüfusun %95,3’ü akıllı telefon kullanmaktadır. Verilere göre kullanılan akıllı telefon oranının; %97,8’i erkek, %92,7’si kadınlar oluşturmaktadır. Ergenlerin (16-24 yaş) %94,2’sinde akıllı telefon ve sosyal medya kullanım oranı; kadın %92,4 iken erkeklerde %96 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2021).

Haug ve ark., (2015) tarafından İsviçre’deki ergenlerde görülen akıllı telefon bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmada, 15-16 yaş arasındaki ergenlerin 19-24 yaş arasındaki geç ergenlere göre bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Haug, Castro, Kwon, Filler, Kowatsch, Schaub Michael, 2015).

Güney ve Taştepe (2020)'nin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile ilgili yaptıkları çalışmada; 12-14 ile 16-18 yaş arasındaki 500 kişilik ergen grubunun yaklaşık %64,4'ü (322 kişi) orta ve yüksek düzeyde bağımlı bulunmuş; bu sayının yaklaşık %40'ı (213 kişi) ise 16-18 yaş grubundaki bireylerden oluştuğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada dikkat çeken diğer bir nokta ise kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha yüksek düzeyde bağımlılık kategorisi içerisinde yer almalarıdır. Benzer şekilde Okumuş (2018) ile Shaw ve Black (2008), kızlarda bu durumun daha fazla görülmesini mesafe olmasına rağmen akranlarıyla iletişimlerini sürdürme gayretlerinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Van Deursen, Bolle, Hegner ve Kommers (2015), tarafından yapılan araştırmada akıllı telefon sorunlu kullanımının etkisini farklı değişkenler ile araştırmış, cinsiyet değişkeni ile ilgili olarak kız ergen bireylerin erkek ergen bireylere göre akıllı telefon sorunlu kullanımının daha fazla olduğunu ve zaman geçtikçe iki cinsiyet grubu için riskin yükseleceğini belirtmişlerdir.

Altundağ ve Bulut (2017), yaptıkları çalışmada da kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha yüksek düzeyde kullanım sağladıklarını tespit etmişlerdir.

Bununla birlikte erkek ergenlerde bağımlılığın daha fazla olduğuna dair kanıtlar bulan araştırmalar olmasına rağmen (Cocorada, Maican, Cazan ve Maican, 2018) birçok araştırmada da anlamlı bir fark olmadığına dair bulgulardan da söz edilmiştir (Elhai, 2018; Aktan, 2018).

2.1.5. Teknoloji Kullanımında Risk Faktörleri

2.1.5.1. Bireysel risk faktörleri

İnternet kullanmak veya sosyal medyaya ulaşmak için günümüzde yaygınlığından dolayı kabul gören akıllı telefonlar, ergenlerin akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığının riskli düzeye gelmesine neden olmuştur.

Teknoloji kullanımında ortaya çıkan bireysel risk faktörleri arasında genel olarak; “*psikolojik sorunlar, yalnızlık ve kişilik bozuklukları*” sayılabilir.

- *Psikolojik sorunlar*

Literatürde internet bağımlılarının; geleneksel olarak madde bağımlılığı ile ilişkili sorunları yaşadıklarını göstermektedir. İnternet bağımlılığı olan gençlerde

sosyal kaygı, düşük aile işlevleri, yaşam doyumu ve aile etkileşimlerinde sorunlar, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu, depresyon, daha yüksek madde kullanımı isteği, zayıf duygusal esenlik, düşük akademik performans ve artan akademik stres, dürtüsel davranışlar, içe dönüklük, yalnızlık ve intihar düzeylerinde artış bildirilmiştir (Hussain ve Pontes, 2018, s.47).

Birçok fayda sağlamakla birlikte, aşırı kullanım kişinin iyiliği için ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle, yoğun internet kullanıcılarının refahın düzeyini nasıl etkilediğine ilişkin çeşitli çevrimiçi etkinliklerde geçirdikleri bildirilen günlük toplam süreye göre gruplara ayrılan 500 mühendislik öğrencisi üzerinde yapılan ampirik araştırma sonucuna göre; öznel iyi oluş ile yaşam doyumu ve memnuniyetsizliğinin kaynakları karşılaştırdığında yoğun internet kullanıcılarının hafif kullanıcılara kıyasla daha az mutlu olduğu tespit edilmiştir (Brkljačić, Majetić ve Wertag, 2018, s.72).

- Yalnızlık

Okul ve üniversite kampüslerinde yalnızlık ciddi bir sorundur. İlk araştırmacılar yalnızlığı tek bir boyut olarak ele almışlar ancak daha sonra, yakın ve dürüst ilişkiler eksikliğinden kaynaklanan *sosyal yalnızlık* ile sosyal çevrelerde etkileşim eksikliğinden kaynaklanan *duygusal yalnızlık* olarak iki boyut ortaya koymuşlardır (Mahapatra, 2019).

Yalnızlık; rahatsızlık, endişe, öfke, umutsuzluk, üzüntü ve depresyon duygularıyla sonuçlanır. Yapılan çalışmalarda; yalnızlık ve çekingenlik ile akıllı telefon bağımlılığı arasında bir ilişki bulunmuş, bağımlılık ve yalnızlık arasında bir bağlantı kurulmuştur. Yalnızlık, kaygı, depresyon ve stres bireyleri ilişkiler kurmak ve olumsuz duygular içinden bir çıkış noktası olarak teknoloji kullanmaya zorlar. Bireyler kendilerini ihmal edilmiş hissettiklerinde veya yoksul bir sosyal hayata sahip olduklarında teknoloji bağımlılığına karşı savunmasız kalırlar. Yavaş yavaş, kullanıcı ruh halini iyileştirmenin bir yolu olarak tekrarlayan bir davranış kalıbına girer ve tekrarlayan davranış pekiştirildiğinde psikolojik bağımlılık seviyesi artar (Mahapatra, 2019).

Sarıkaya (2015), yaptığı araştırmada; sosyal alanda ilişki kurma zorlukları yaşayan, kendini yalnız hisseden ve benlik saygısı düşük olarak tespit edilen ergenlerin bireysel risk faktörü olarak teknolojinin sorunlu kullanıma daha yatkın olabileceğini öne sürmüştür.

- Kişilik bozuklukları

Wu, Ko ve Lane (2016), internet ve sosyal medya bağımlılığı olan, 17-24 yaş arasındaki 897 yetişkin ergenin katıldığı bir araştırmada erkeklerde “narsistik kişilik bozukluğu”nun, kızlarda ise “borderline, narsistik, çekingen veya bağımlı kişilik bozukluğu”nun daha fazla görüldüğü belirtilmiştir.

Lu ve ark. (2017), borderline kişilik belirtileri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi ve ruh sağlığı sorunlarının aralarındaki aracı rolünü inceleme amacıyla yaptıkları araştırma sonucunda; borderline kişilik semptomlarının, internet bağımlılığının şiddeti ile doğrudan ilişkili olduğu kadar, ruh sağlığı sorunlarının şiddetini artırarak dolaylı olarak internet bağımlılığının şiddeti ile de ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir (Lu, Lee, Ko, Hsiao, Hu ve Yen, 2017).

2.1.5.2. Çevresel risk faktörleri

Teknoloji kullanımındaki çevresel risk faktörleri arasında genel olarak; “*ebeveynler, akranlar ve arkadaşlık grupları*” sayılabilir.

- Ebeveynler

İlgisiz-kayıtsız aile, aşırı koruyucu aile veya baskıcı-otoriter aile yapısı akıllı telefon bağımlılığı için risk faktörleri arasında yer almaktadır (Bae, 2015). Aile bireyleriyle ilişki düzeyi yetersizliği, ailedeki bireyler ile verimli zaman geçirilmemesi, aile arasında sevgi ve iletişim yetersizliğinin varlığı, aile bireylerinin rol dağılımının netleşmemesi, ergen bireyin beklentilerinin aşırı olması geç ergenlerin cep telefonu, internet ve sosyal medya kullanımına daha fazla yönelmesine sebep olan risk faktörleridir (Ektiricioğlu, Arslantaş ve Yüksel, 2020).

- Akranlar ve arkadaş grupları

Popüler arkadaş gruplarına katılma isteği, arkadaş baskısı ve akran edinme arzusu ergen bireylerin bağımlılığa adım atması açısından risk faktörü olarak kabul edilmektedir (Trucco, Colder, Bowker ve Wieczorek, 2011). Yalnızlık veya yalnızlaşma duygusu, ergen bireyin farklı yollara girmesine neden olmaktadır. Bu duygudan arınmak için sosyal medya ve akıllı telefon, kişinin bunları aşırı kullanmasını destekleyerek bağımlılığa sebebiyet verebilmektedir (Büyükşahin Çevik ve Yıldız, 2017).

2.1.6. Teknoloji Kullanımında Koruyucu Faktörler

Teknoloji kullanımında koruyucu faktörler arasında genel olarak; “*bireysel özellikler, aile, medeni durum ve eğitim*” sayılabilir. Söz konusu bu faktörlere ilişkin açıklamalar aşağıda kısaca verilmiştir.

2.1.6.1. Bireysel özellikler

Aktif olarak sorunla başa çıkabilme, oluşabilecek kaygı ve stres durumuyla karşı karşıya kalındığında sakinliğini koruyabilme, iç kontrolünü sağlayabilme, sosyal çevreden destek alabilme ve bunu arayabilme, empati yapabilme ve manevi değerler ergenleri bağımlılığa karşı özellikle de sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığı karşı onları koruyan bireysel özellikler arasında sayılabilir (Gençtanırım, 2015; Gürkan, 2014).

2.1.6.2. Aile

Aile bağı, ailedeki bireyler ile kurulabilen sağlıklı iletişim ve ergenin kimlik edinmesine karşı aşırı tutucu olmayan aile yapıları bağımlılık önündeki engelleyici desteklerdir. Demokratik aile yapısına sahip ergenin olumsuz arkadaşlık gruplarına katılımını engellemekte ve sosyal anlamda koruyucu bir destek sağlamaktadır (Walker-Barnes ve Mason, 2004). Bae (2015) de, yaptığı boylamsal araştırmada, akıllı telefon bağımlılığının demokratik aile yapısıyla negatif ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

2.1.6.3. Medeni durum

Bireyin hayatını geçireceği kişi ile kuracağı sağlıklı iletişim, sosyal medya ve akıllı telefon gibi sanal sosyal destek oluşumunun önlenmesinde ve desteklenmesinde etkilidir (Heinz, Wu, Witkiewitz, Epstein ve Preston, 2009).

Aylıkçı (2018), yaptığı araştırmada evlilik süresi 1-5 yıl arası süren bireylerin, evlilik süresi 16-20 yıl arası süren bireylere göre daha fazla teknolojik araç ve internet kullandığını belirtmiştir.

2.1.6.4. Eğitim

Eğitim, bireyler için sosyal anlamda önemlidir. Eğitim düzeyinin zaman içerisinde artması, bağımlılığın oluşmasında koruyucu bir rol oynamaktadır (Güner,

2020). Çünkü eğitim düzeyi ile artan farkındalık düzeyi, bireyi çeşitli bağımlılıklara karşı koruma rolü üstlenmektedir.

2.2. Bağımlılık

Bağımlılık kelimesi Latince’de herhangi bir insana kendini “adamak” anlamına gelen “addicere” kelimesinden köken almıştır (Tarhan ve Nurmedov, 2019). DSÖ *bağımlılık sendromunu*; bir kişi için hayattaki en değerli davranış veya madde olarak edindiği madde, davranış veya bunun sınıflarını, olabilecek ilk ve en önemli sıraya koyması olarak tanımlamıştır (World Health Organization, 2021).

Bağımlılığın ilaç, alkol, sigara ve uyuşturucu gibi maddelerin sonuçlarında ortaya çıktığı kabul görmüştür. Geçen süre içerisinde internet, sosyal medya, akıllı telefon ve bilgisayar gibi teknoloji ürünü aletlerin de bu kapsamda değerlendirilmesi uzmanlarca uygun görülmüştür. *DSM-V Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı*’nın (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-V) 5. basımında “internet oyun oynama bozukluğu” da yer almaya başlamıştır (Noyan, Darçın Nurmedov, Yılmaz ve Dilbaz, 2015).

Madde kullanmadan, yinelenen hareketler sonucunda oluşan bağımlılıklar ile teknoloji bağımlılıklarının içerisinde yer aldığı bağımlılıkların tümüne “*davranışsal bağımlılık*” denilmektedir (Koçak, 2018).

2.3.1. Davranışsal Bağımlılıklar

Bağımlılık sadece maddeye dayanmayan, davranışsal bağımlılıklar olarak da adlandırılan yeni bir bağımlılık kategorisiyle karşımıza çıkmaktadır. Öncelikli olarak fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik anlamda olumsuz sonuçlarına rağmen; aşırı ve sürekli tekrarlayan davranış, davranışa yönelik aşırı istek ve davranış üzerinde sağlanan kontrolün kaybı bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Olsen, 2011).

Davranışsal bağımlılıklar, madde bağımlılığında olduğu gibi bireyin işlevselliği ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilecek şekilde kendini göstermektedir. Tanı sınıflandırmasına girme konusunda, kumar oynama bozukluğu ve internette oyun oynama bozukluğu dışındaki davranışsal bağımlılıkların tanısal geçerliliği hakkında tartışmalar devam etmektedir. Davranışsal bağımlılıklar arasında; “kumar oynama bozukluğu, internette oyun oynama bozukluğu, internet bağımlılığı, *akıllı cep telefonu bağımlılığı*, *sosyal medya bağımlılığı*, alışveriş bağımlılığı, seks ve pornografi

bağımlılığı, yeme bağımlılığı, spor bağımlılığı, ilişki bağımlılığı ve iş bağımlılığı” gibi türler tartışılmaktadır (Evren, 2020).DSM-5’te “maddeyle ilişkili olmayan bozukluklar” alt gruplarında kumar oynama bozukluğu başlığı ile tanısıl sınıflandırmalarda bulunan ilk resmi davranışsal bağımlılıktır (APA, 2013).

1980’li yıllarda bilgisayar ve bilgisayar oyunlarının yaygınlaşmasıyla birlikte, *oyun bağımlılığıyla* ilgili ilk yayınlar 1983 yılında çıkmaya başlamıştır (Soper ve Miller, 1983). 2010’da ise Tao ve arkadaşları, *internet bağımlılığının* tanısıl sınıflandırma içerisinde yer alması için çalışmışlardır. Bu çalışmalara bağlı olarak, internette kalma süresi artan bireyler ile madde kullanım bozukluğu olan kişilerde ortak davranışlar gözlemlenmiştir. Bu ortak davranışların duygusal ve bilişsel süreçte ciddi yer edinmesi, davranış kontrol edememe ve yoksunluk deneyimi gibi durumlar yer almıştır. DSM-5’in üçüncü bölümünde “üzerinde daha fazla araştırma yapılması önerilen durumlar” başlığı altına alınmasına karar verilmiştir. 2018’de WHO tarafından, “*bilgisayar oynama bozukluğunu*” bir hastalık olarak kabul etmiştir (World Health Organization, 2018).

Davranışsal bağımlık ve davranışsal bağımlılıklar olarak incelenebilecek diğer sorunları da kapsayan (kumar oynama bozukluğu, internette oyun oynama bozukluğu, internet bağımlılığı, akıllı cep telefonu bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı...) genel bir tanım yapılması gerekirse Griffiths (2005), ortak görüşleri altı temel bileşende toplamıştır:

- Davranışın ön planda olması
- Duygu durumu düzeltme
- Tolerans
- Yoksunluk belirtileri
- Çatışmalar
- Depreşme

Yaşamında ara sıra gerçekleştirdiği davranışın zaman içerisinde hayatının merkezinde yer alması, düşünceler ve hislerin eşlik etmesi ile birlikte davranışlarına egemen olması durumuna erişilmektedir. Kişi bu davranışları gerçekleştirmede olumsuzluklardan kaçarak başa çıkma ve keyif alma yoluna girmekte ve duygu durumunu düzenlemektedir. Zaman içerisinde kişide tolerans oluşmakta ve aynı hazzı alabilmek için bağımlı olabilecek davranışa daha fazla yönelmektedir. Davranışı

gerçekleştiremediği zamanlarda, kişide hoş olmayan hisler ve fiziksel belirtilerin de eşlik ettiği yoksunluk durumları ortaya çıkmaktadır. Bunun devamında başta aile üyeleri olmak üzere yakınları ile çatışmalar artar ve kişi davranışı bıraktığı zamandan bir süre sonra depresme yaşayabilir ve tekrardan aynı davranışları gerçekleştirebilir (Griffiths, 2005).

2.3.2. Teknoloji Kullanımı ile İlişkili Bozukluklar

Akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı, sosyal ağ bağımlılığı teknoloji kullanımı ile ilişkili davranışsal bağımlılıklar olarak kabul edilmektedir (Kalip ve Çöl, 2020; Ertemel ve Aydın, 2018). Akıllı telefon aşırı kullanımı sorunu, internet bağımlılığının mobil formu olarak da değerlendirilebilir (Montag, Lachmann, Herrlich ve Zweig, 2019).

Akıllı telefon bağımlılığı; telefon olmadığı durumlarda, kişide oluşan yoksunluk belirtileri, günlük işleri aksatma ve yapılması gereken işlerde telefonla meşgul olarak erteleme veya yapamama şeklinde tanımlanabilir. Bağımlılık, kişilerde heyecan yaratan bir duygudur. Akıllı telefonlar, insanlarda bu duyguyu oluşturduğu için bağımlılığa sebebiyet vermektedir. Davranışçılara göre, olumlu pekiştirme veya olumsuz pekiştirme kişilerin davranışlarını tekrarlama durumuna sokmaktadır. Buna istinaden akıllı telefonlar, kişiler için pekiştirici bir nesne görevi görmekte ve bağımlılık duygusunu sağlamaktadır (Ünal ve Arslan, 2013). (Kalip ve Çöl, 2020). İsimlendirme konusunda tartışmalar sürmekle birlikte 2013 yılı itibariyle günümüzde kabul gören ve birçok araştırmacının kullandığı terim “akıllı telefon bağımlılığı” olmuştur (Cho, Kim ve Park, 2017; Know, Kim, Cho ve Yang, 2013).

Akıllı telefon bağımlılığı, kişisel anlamda yeni bir bağımlılık türü olması sebebiyle bulgularını ifade eden çalışmalar henüz sınırlıdır. Know ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada, akıllı telefon sorunlu kullanım boyutlarını şu şekilde ifade etmişlerdir (Know, Lee, Won, Parkı, Min, Hahn, Gu, Choi, Kim, 2013):

- *Günlük yaşam düzensizlikleri*; aşırı akıllı telefon kullanımından kaynaklı, günlük işleri aksatma,
- *Pozitif beklenti*; akıllı telefon kullanımının sağladığı pozitif ilişkiler kurma beklentisi,
- *İçe kapanma*; akıllı telefon kullanılmadığında yaşanan, gerginlik ve öfke hâli,

- *Sanal gerçeklik odaklı ilişkiler*; çevrim içi etkileşimi gerçek dünyaya tercih etme,
- *Aşırı kullanım*; akıllı telefonu çok sık ve aşırı kullanma durumu,
- *Tolerans*; aynı doyumunu tekrar alabilmek ve akıllı telefonu daha fazla kullanabilmek için kendisine tolerans sağlamasıdır.

Bu boyutlar incelendiğinde akıllı telefon bağımlılığı günlük ilişkileri etkileyen ve cihaz üzerinden etkileşimi sürekli canlı tutarak doğrudan bir etki alanına sahip olan bir durumla karşılaşılmaktadır.

Bağımlılığa sebebiyet veren bu heyecanı yaratan, insanları sürekli canlı tutarak etkileşimi sağlayan akıllı telefon sorunlu kullanım sebeplerini Bal ve Balci, (2020), yaptıkları çalışmada şu maddelerle açıklamıştır:

- Aile bireylerine karşı kişisel özelliklerini kuvvetlendirmek,
- Gün içerisinde yapılacak işlerde büyük teknolojik imkanların sağlanmasına olanak tanımak,
- Kişiyi eğlence verici aktivitelere katılımını sağlamak,
- Kişilerarası ilişkilerin oluşmasını ve devamlılığını sağlamak,
- Yeni çıkan modeller üzerinde kişilerarasında prestij oluşturacağını düşünmek.

İnternet bağımlılığı; internet ile ilişkili etkinliklere karşı aşırı zaman ayırma, internete giremediği zaman rahatsız edici duygular örneğin; kaygı, depresyon, boşluk hissi gibi duygular hissetme, tolerans geliştirme ve problemlili davranışların görmezden gelinmesidir. Sosyal, iş veya eğitim alanlarında işlev kaybı, internet kullanımı için yalan söyleme ve duygusal anlamda kaçış veya rahatlamak amacıyla internet kullanımı, bağımlılığa sebep olmasına ve bağımlılığın sürmesine hizmet ettiği söylenebilir (Kandell, 1998; Beard ve Wolf, 2001)

Sosyal ağ bağımlılığı: Sosyal medya, ilişkileri yakınlaştıran ve hayata dair birçok gereksinimi karşıladığı için olumlu yönleriyle sunulmaktadır. Ancak sosyal medya ağlarının gün geçtikçe artması ve yaygınlaşması ile birlikte tablet ve telefon gibi sürekli taşınan cihazlar olması, sosyal medya ağlarının kullanımının artmasına neden olmaktadır (Bayraktar, 2020). Sosyal medyaya giriş veya kullanım için kontrol edilemeyen bir motivasyonla, sosyal medyada diğer önemli yaşam alanlarını etkileyecek kadar çok zaman ve çaba harcayarak sosyal medyayla aşırı meşguliyet olarak tanımlanmıştır (Griffiths, 2005).

Sosyal ağ bağımlılığı; özellikle 2000'lerden sonra doğan kişilerin gelişim dönemlerinde, daha yetişkin bireylerde ise iş veya akademik hayat ile özel ve sosyal alanlarda meşguliyet sağlayan, duygularını ve davranışlarını etkileyen, sürekli olarak karşı gelme veya çatışma gibi sorunları sağlayan psikolojik bir durum olarak tanımlanabilir (Ünal ve Deniz, 2016).

Brandtzæg ve Heim (2009), sosyal medya bağımlılığıyla ilgili yaptıkları çalışmada sürekli dinamik olan sosyal mecraların kişilerin merak duygusunu tatmin ettiği için zamanla bağımlılığa dönüşmesine neden olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Giderek artan trafik nedeniyle yollarda geçen sürenin boş zaman olarak düşünülmesi ve bu vakitlerde sosyal ağlara ayrılan sürenin gün geçtikçe artması, sosyal medya bağımlılığına artışına katkı sağlamış ve günlük işlerin yanı sıra eğlence, video izleme gibi imkânları sağlamasıyla da kullanım süresi uzamıştır (Aslanyürek, Akın Gürdal, Dursun, Tunçel ve İzmirli Ayan, 2015).

2.3.3. ICD-11'e Göre Oyun Oynama Bozukluğu

DSÖ (WHO), Uluslararası Hastalık Sınıflandırması 11. Baskısı'nda (ICD-11) "madde kullanımı veya bağımlılık yapıcı davranışlardan kaynaklanan bozukluklar" başlığı altında; bağımlılık yapan davranışlara bağlı bozukluklar, bağımlılık üreten maddelerin kullanımını dışında tekrarlayan ödüllendirme davranışlarının bir sonucu olarak gelişen kişisel işlevlerde sıkıntı ile sonuçlanan ve klinik olarak önemli bozukluklar arasında hem çevrimiçi hem de çevrimdışı oyun oynama davranışını içerebilecek "*Oyun Oynama Bozukluğu*" adı altında yer almıştır. ICD-11'e göre, bir kişi aşağıdakileri yaşarsa "Oyun Oynama Bozukluğu" tanısı konabilir (WHO, 2018):

- Davranış üzerinde kontrolün bozulması,
- Diğer yaşam ilgi alanlarına ve günlük etkinliklere göre öncelikli olduğu ölçüde video oyunları ile ilgili etkinliklere verilen önceliğin artırılması,
- Olumsuz sonuçlara rağmen devam eden oyun davranışı, kişisel, ailesel, sosyal ve diğer önemli faaliyet alanlarında önemli bozukluklar.

2.3.4. DSM 5'e Göre İnternet Oyunu Oynama Bozukluğu

DSM-5'te, internet oyunu oynama bozukluğu tanısının konmasının, 12 aylık bir süre içinde dokuz ölçütten beşinin karşılanması gerektiği bildirilmiştir. Bu ölçütler şunlardır (APA, 2013):

- Oyun oynama ile aşırı meşguliyet,
- Oyun oynamaya katılmadığında yoksunluk belirtileri yaşamak
- Zaman içinde artan oyun oynama seviyeleri (tolerans),
- Davranış durdurmaya veya azaltmaya çalışırken depresme yaşamak,
- Oyun nedeniyle önceki hobilere olan ilgiyi kaybetmek,
- Sorunlara rağmen oyun oynamaya devam etmek,
- Oyun oynamak için harcanan zaman hakkında başkalarını aldatmak,
- Olumlu bir ruh hali elde etmek için oyun oynamak,
- Oyun nedeniyle bir işi veya ilişkiyi riske, tehlikeye atmak veya kaybetmek.

2.3.5. Teknoloji Bağımlılığı Risk Faktörleri

Teknoloji bağımlılığı risk faktörlerini kısaca belirtmek gerekirse; “*yaş, cinsiyet, kişilik yapısı, sosyal ağlar, akıllı telefonu aşırı kullanma*” sayılabilir. Aşağıda söz konusu bu risk faktörleri ile ilgili kısa açıklamalar yer almaktadır.

- *Yaş*; akıllı telefon ve sosyal medya kullanımı her yaş aralığındaki bireylerde mevcuttur. Ancak genç yaşta bireylerde kullanım daha yaygın ve bağımlılık risk faktörü yaş bakımından daha fazladır (Cocorada vd., 2018).
- *Cinsiyet*; büyük farklılıklar olmamakla birlikte, bazı araştırmalarda kadın bireylerde bağımlılık daha fazlayken (Güney ve Taştepe, 2020) bazı araştırmalarda erkek bireylerde bağımlılık oranı daha fazla bulunmuştur (Cocorada vd., 2018).
- *Kişilik yapısı*; anksiyete seviyesi yüksek, telaşlı, dürtüsel bireyler ile akıllı telefon bağımlılığına yönelim için risk atındadır (Boumosleh ve Jaalouk 2017).
- *Sosyal ağlar*; Kişiler arası iletişime ve etkileşime olanak sağlayan sosyal medya platformları, akıllı telefon bağımlılığı için en önemli “risk grubu içerisindedir.” (Hong, Chiu ve Huang, 2012).
- *Akıllı telefonu aşırı kullanma*; akıllı telefonla geçirilen süre arttıkça bağımlılık düzeyindeki artış da paralel olarak artmaktadır (Kuss ve Griffiths, 2011).

2.3.6. Teknoloji Kullanımının Olumsuz Sonuçları

Teknoloji zaman içerisinde, yaşam alanının her noktasında yer almakta ve modern dönemin vazgeçilemez bir ürünü haline gelmektedir. Teknoloji tam anlamıyla sigara veya madde gibi evrensel olarak zararlı ve sağlığı bozucu olarak kabul edilmez. Hatta bazı teknolojik uygulamaların odaklanmayı arttırmak, işlem belleğini ve çoklu görev yapabilmeyi geliştirmek, el-göz koordinasyonunu arttırmak, strateji becerilerini geliştirmek, gündemi hızlı bir şekilde takip edebilmek gibi yararları olduğundan bahsedilmiştir. Teknoloji kullanımının olumlu sonuçları belirtildiği gibi teknolojinin sık, sorunlu veya yanlış kullanımının olumsuz sonuçlar ortaya çıkaracağından da bahsedilmiştir (Mihara ve Higuchi, 2017)

Günümüzde çevrimiçi bağlantı seçenekleri, sosyal medya uygulamaları, sanal uygulamalardan elde edilen ekonomik gelir teknoloji kullanımını zamanla arttırmaktadır. Teknolojinin sunduğu bu imkânlar; teknolojik araçların aşırı, kontrolsüz veya sorunlu kullanımı olumsuz sonuçlara yol açmış ve insan sağlığına yönelik zararları zamanla ortaya çıkmaya başlamıştır (Aksakallı, 2019).

İnternetin yaygınlaşması ve akıllı telefon kullanım oranlarının artmasıyla birlikte kişilerde görülen; “fiziksel, sosyal, bilişsel, ruhsal ve toplumsal cinsiyet rolleri” ile ilgili problemler artmaktadır.

2.3.6.1. Fiziksel sonuçlar

Sorunlu teknoloji kullanımının fiziksel sağlık üzerinde oldukça fazla olumsuz etkisi mevcuttur. Teknolojik cihazlar ile geçirilen zaman arttıkça uyku, yemek ve kişisel hijyen gibi günlük yaşam aktiviteleri ihmal edilebilmektedir (Peng ve Liu, 2010). Teknolojik cihazlara çabucak erişebilmek için yemeğe ayrılan süre kısılmakta, çabuk ve hazır yemekler tercih edilerek kilo almaya neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda teknolojik cihazlar ve uygulamalar üzerinde harcanan sürenin 1-2 saat ve üstü olan çocuklarda aşırı kilolu veya obez olmaya yatkınlık durumu 3-4 kat artmış ve daha fazla sağlık sorunları yaşadıkları saptanmıştır (Laurson, Eisenmann, Welk, Wickel, Gentile ve Walsh, 2008).

Teknolojik cihazlar üzerinde geçirilen sürenin giderek artması ile birlikte özellikle çocuk ve ergenlerde zamanla artan uyku saatinde gecikme ve azalan uyku süresi ile ilişkili bulunmuştur. Özellikle yatmadan önce oynanan oyunların merkezi ve otonom sinir sisteminde aktivasyon artışına neden olarak uyku saatindeki gecikmeden

ve uyku kalitesindeki azalmadan sorumlu olabileceği bildirilmiştir (Mihara ve Higuchi, 2017).

Hates ve ark.'nın yaptıkları araştırmada; son on yılda, elektronik ekranların kullanımına bağlı olarak görme problemlerinin arttığından söz edilmiştir. “Ekranla bağlı görme sorunları” veya “dijital göz yorgunluğu sendromu” adı verilen yeni bir sendrom ortaya çıkmıştır. Başlıca belirtileri arasında; göz yorgunluğu, kızarıklık, batma/yanma hissi, bulanık görme ve çift görme olan bu sendromun 60 milyon kişiyi etkilediği belirtilmiştir (Hayes, Sheddy, Stelmack ve Heaney, 2007).

Mowatt ve ark. yetişkin ergenler üzerinde yaptıkları araştırmada; ekran başında uzun süre hareketsiz kalmanın duruş bozukluğuyla ilişkili sürekli bir kas gerginliğine yol açtığını ve kasların gevşemesi için fırsat olmadığı bir dizi problemin oluşmasına sebep olduğunu belirtmiştir. Söz konusu durum nedeniyle en sık görülen sorunlar arasında; “boyun ağrısı, gerilim tipi baş ağrısı ve atipik kas iskelet ağrısı” olarak sıralanmıştır (Mowatt, Gordon, Santosh ve Jones, 2018).

2.3.6.2. Sosyal sonuçlar

Kişilerarası ilişkilerin zamanla azalmasındaki en önemli sebeplerden biri de sorunlu teknoloji kullanımınıdır. Diğer insanlarla olan iletişim azalarak yüz yüze buluşmak, aile ile geçirilen zaman gibi gerçek dünyanın sosyal etkileşimleri yok denecek kadar azalmaktadır. Okul, iş veya yakın çevre ile olan kişisel sorumlulukların ihmal edilmesine neden olmaktadır. Bu durum kişide zamanla kişide öz yeterlilik kaybı ve becerilerin bozulması nedeniyle sosyal faaliyetlere katılımını da azaltmaktadır (Baggio vd., 2016).

2.3.6.3. Bilişsel sonuçlar

Hou ve ark., 2012 yılında yaptıkları nöro-görüntüleme çalışmasında sorunlu teknoloji kullanımı tanısı konulanlarda özellikle beyin ödül merkezi, motivasyon, bellek ve yürütücü işlev alanlarında değişiklikler bildirmiştir. Moleküler açıdan bakıldığında, sorunlu teknoloji kullanımı sonucu striatal dopamin salınımında artış olmaktadır. Araştırmacılar sorunlu teknoloji kullanımı gelişimini beyindeki dopaminerjik taşıyıcıların azaldığı ödül eksikliğiyle ilişkilendirmişlerdir (Hou, Jia, Hu, Fan, Sun, Sun ve Zhang, 2012).

2.3.6.4. Ruhsal sonuçlar

Sorunlu teknoloji kullanımının psikolojik olumsuz sonuçları değerlendirildiğinde en sık gözlenen olumsuz sonuçlar arasında; “psikososyal iyilik halinde azalma, sanal oyun oynama arzusunun gerçek hayatın önüne geçmesi, dikkatsizlik, sinirlilik, karşı gelme davranışları, düşmanlık, stres, uyumsuz başa çıkma, azalmış akademik başarı, sözel bellek performansında düşme, uyku bozuklukları, yorgunluk, yoğunlaşma problemleri, dissosiyasyon, yalnızlık, intihar düşüncelerinde artış, hobilerden feragat etme ve psikosomatik belirtiler” olarak belirtilmiştir (King ve Delfabbro, 2018).

Kuss'un (2013) yaptığı araştırmada; sorunlu teknoloji kullanımının en sık ilişkilendirilen psikiyatrik hastalıklar; “dikkat eksikliği, sosyal anksiyete bozuklukları başta olmak üzere anksiyete bozuklukları” olarak belirtilmiştir. Özellikle depresyon, sorunlu teknoloji kullanımına sahip tüm yaş grubundaki bireyler için en yaygın görülen sorun olarak belirtilmiştir.

2.3.6.5. Cinsel kimlikle ilişkili sonuçlar

Ergenlik döneminde gelişimi tamamlanan cinsel kimliğin, gerçekleşme aşamasında birçok etkileyicisi bulunmaktadır. Sosyalleşme bu gelişimi tamamlamada en önemli unsur olarak kabul edilmektedir (Aytaç, 2013). Aile, öğretmenler, akran grupları ve kitle iletişim araçları cinsel kimliği etkileyen unsurlar olarak kabul edilir.

Sorunlu teknoloji kullanımının sosyal ve ruhsal sonuçları incelendiğinde, teknolojik cihazların veya uygulamaların, bireyleri sosyal çevrelerinden kopardığı, yalnızlık duygusuna sürüklediği ve sanal dünyanın gerçek dünyanın önüne geçtiği araştırmalar ile gösterilmiştir (Lemmens, Valkenburg ve Peter, 2011; Baggio vd., 2016). Dolayısıyla sosyalleşmenin, cinsel kimlik gelişimi açısından önemi göz önünde bulundurulduğunda sorunlu teknoloji kullanımının önemli bir etkisi olduğu düşünülebilir.

2.3. Cinsiyet Roller

Kadın ve erkek, fiziksel ve biyolojik anlamda farklı olmasının dışında, kültürel ve toplumsal değerlerden kaynaklı farklılıklara da sahiptir. Cinsiyetin, iki ayrı kavramda toplanması bu durumu daha da açıklayıcı yapmaktadır. Bu kavramlardan birincisi; “biyolojik cinsiyet”, ikincisi ise “toplumsal cinsiyet” kavramıdır. *Biyolojik*

cinsiyet (sex); insan vücuduyla alakalı biyolojik değişkenleri gösterirken, *toplumsal cinsiyet*; erkek ve kadın cinsiyetlerinin toplumsal, kültürel ve ruhsal anlamdaki farklılıklarını yansıtmaktadır (Günindi Ersöz, 2010).

İnsanlar dünyaya geldikleri andan itibaren buldukları toplumun onlara yansıttığı rolleri öğrenmektedir. Görmüş ve ark. (2013) yaptıkları araştırmada, ailelerin doğdukları andan itibaren kız ve erkek çocuklarına farklı davrandıklarını ve devam eden yaşamlarında öğretmen ve akranlar etkisiyle süregelen rolleri yaş ilerledikçe kariyer ve “kitle iletişim araçlarının” da etkilediğini ifade etmişlerdir.

Gümüsoğlu (2004), cinsiyet rollerini toplumsal bir kalıbın öğrenilmesiyle açıklamış, erkek ve kız çocukların cinsiyetine özgü olarak davranışsal kalıpları öğrenmekte gündelik hayatta denemeler yaparak bu rolleri içselleştirdiğini ifade etmiştir.

1974 yılında Bem’in yaptığı çalışmada cinsiyet rollerini belirlemiştir. Hâlâ ulusal anlamda birçok araştırmacının kullanmış olduğu *Bem Cinsiyet Rolü Envanterine* göre cinsiyet rolleri: feminen (kadınsı), maskülen (erkeksi), androjen (her iki rol grubunun yüksek olduğu) ve belirsiz (undifferentiated) rol olmak üzere dört tiptir (Dökmen, 1991). Bunların özelliklerine kısaca değinmek gerekirse (Bem, 1974’den akt. Görmüş vd., 2013):

- *Feminen (kadınsı)*: Kadınsı özellikleri yüksek, erkeksi özellikleri düşük olan roller,
- *Maskülen (erkeksi)*: Erkeksi özellikleri yüksek, kadınsı özellikleri düşük olan roller,
- *Androjen*: Hem kadınsı hem erkeksi özellikleri yüksek olan roller,
- *Undifferentiated (belirsiz)*: Kadınsı ve erkeksi özellikleri taşımayan roller.

2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Kuramlar

Toplumsal cinsiyet rollerine ilgili kuramları sıralamak gerekirse bunları genel olarak beş başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; “*Psikanalitik Kuram, Bilişsel Gelişim Kuramı, Sosyal Öğrenme Kuramı, Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı, Sembolik Etkileşimcilik Kuramı*” olarak sıralanabilir.

2.2.1.1. Psikanalitik kuram

Freud, kişilerin kadınsılığa ve erkeksiliğe nasıl yöneldiğini inceleyen ilk kuramcıdır. Freud, cinselliğin doğuştan geldiğini ve insanların yaşamlarının başlangıcında biseksüel olduklarını, zamanla geçirdikleri özdeşleşme ile birlikte kendi cinsiyetleriyle tutarlı olabilecek şekilde cinsiyet kimliği edindiklerini ifade etmiştir (Damarlı, 1995).

Psikoseksüel kurama göre oral ve anal dönemde erkek ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyet deneyimleri aynıdır. Fallik dönemde ise farklılığı anlar ve cinsel kimlikler oluşur. Ödipal dönem ve bu dönemde ödipal çatışmanın çözülmesiyle kız çocuk annesini, erkek çocuk babasını rol model olarak cinsiyet rollerinin oluşmasını sağlar (Yaşın Dökmen, 2009).

2.2.1.2. Bilişsel gelişim kuramı

Bilişsel tutarlılık, Bilişsel Gelişim Kuramı'nın önemli konu başlıklarından biridir. Bilişsel tutarlılık, insanların kendilerine ve dünya üzerindeki her şeye karşı tutarlı bir görüş oluşturabilme çabasıdır. Bu anlayışa göre, çocukların nasıl erkek ve kız olduğunu bulmak bu tutarlılık gayreti içerisinde yer aldığını gösterir. Kız çocuklarının kadınsı davranış, etkinlik ve nesnelere yönelmesi; erkek çocuklarının erkeksi davranış ve nesnelere yönelmesi durumu, temelinde çocuğun kendisinin kız veya erkek olarak kimliklendirmesi ile ilgilidir.

Kohlberg'e göre cinsiyet rol gelişimi üç dönemde gerçekleşir. İlk dönem olan *cinsiyet etiketleme döneminde (2-4 yaş)*; çocuklar cinsiyetin kalıcılığını tam anlamıyla kavrayamamışlardır. Bu yaşta çocuklar için erkek veya kız olmak sıradan bir isim sahibi olmak gibidir. İkinci dönem olan *cinsiyetin kararlılığı döneminde (3,5-5 yaş)*; cinsiyetin kalıcılığı başlangıç seviyesinde anlaşılmaya başlanmaktadır. Fiziksel özelliklere bağlı kalarak kız veya erkek olarak doğan bir kişinin daima aynı cinsiyette olacağı bilinmektedir. Son dönem olan *cinsiyetin değişmezliği (4,5-7 yaş) döneminde*; bireyler artık cinsiyetin değişmezliği ilkesini edinmişlerdir. Bu dönem içerisinde bireyler, cinsiyetlerine uygun buldukları beğenileri ve tercihleri edinmektedir (Yaşın Dökmen, 2009).

2.2.1.3. Sosyal öğrenme kuramı

Bandura'nın liderliğini yaptığı sosyal öğrenme kuramında cinsiyet rolleri, kadınsı ve erkeksi olarak iki başlığa ayrılarak incelenmektedir. Bireylerin rolleri ve davranışları, cinsiyet anlayışları içerisindeki aile, sosyal çevre ve gündelik yaşamı da içine alan geniş bir başlığın alt dallarıdır (Erzeybek, 2015).

Sosyal öğrenme kuramı; edimsel koşullanma ve model alma (taklit) süreçlerini içeren iki öğrenme modeli üzerinde durmaktadır. *Edimsel koşullanmaya göre*, erkek veya kız çocukları toplumsal cinsiyet rollerine uygun davrandıkları takdirde ödüllendirilmektedir. Temelinde ödül ve cezayı içeren bu öğrenme modeli ile davranışın kalıcı hâle gelmesi sağlanmaktadır. *Model alma (taklit) sürecinde* toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmeye çalışan kız çocuğu annesini, erkek çocuğu ise babasını taklit etmektedir. Bu sadece anne ve baba ile sınırlı değil, kendisiyle hem cins olan başarılı bir arkadaşı veya öğretmenini de taklit edebilir (Yaşın Dökmen, 2009).

2.2.1.4. Toplumsal cinsiyet şeması kuramı

Sandra Bem'in geliştirdiği toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre, kişinin kendi cinsiyet kimliğinin farkında olması cinsiyet şema kuramının gelişimi için bir gereklilik olarak tanımlanmaktadır. Şema kuramının bu gerekliliği gerçekleşikten sonra toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili kişisel özellikler, davranışlar ve sosyal öğrenmeler gibi hâkim olunan bilgiler ile şema büyümekte ve çocuğun toplumsal cinsiyet rolleri ile tutarlı bir davranış sergilemesi beklenmektedir (Kurt Topuz ve Erkanlı, 2016).

Toplumsal cinsiyet şemasına göre bilgiler kadınsı ve erkeksi olarak ikiye ayrılmaktadır. Cinsiyetleri “ayrıştırma/tipleştirme” gibi oluşum sırasında çocuk kendilik şemasını oluştururken bir yandan da algıladığı bilgileri kodlamaktadır (Yaşın Dökmen, 2009).

2.2.1.5. Sembolik etkileşimcilik kuramı

Amerikan geleneğinin sosyolojik bir akımı olarak 19. yy. sonlarında doğan akım, George Herbert Mead ve Herbert Blumer'in çalışmalarıyla şekillenmiştir. (Gökulu, 2019). Sembolik etkileşim kuramcılarını toplumun mikro boyutuna odaklanarak insanların nasıl etkileşim hâlinde olduklarını, düzeni ve anlamı nasıl yarattıklarını araştırmaktadır. Bu inceleme alanları onların sosyalleşme üzerine

odaklandıklarını göstermektedir. Mead'a göre, insanlar sosyal varlıklar, toplum ise insanın kendi çevresinde yarattığı ve sürekli olarak düşündüğü, yorumladığı bir dünyadır (Slattery, 2012).

Sosyalleşme sadece yetişkinlik dönemi ile sınırlı tutulmaz ve çocukluktan bu yana var olduğu savunulur. Sosyalleşme sırasında bireylerin öğrendiği kurallara uygun olarak davranmaları beklenir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri de çocukluktan başlayarak öğrenilir ve yetişkinlikte de kişilerden buna uygun davranışlar ortaya koymaları istenir (Şahin, 2019).

2.2.2. Cinsiyet Rollerini Etkileyen Koruyucu Faktörler ile Risk Faktörleri

Cinsiyet rollerini etkileyen koruyucu faktörler ve risk faktörleri; “(i) aile bireyleri, (ii) okullar ve öğretmenler, (iii) akranlar, (iv) kitle iletişim araçları” olarak sınıflandırılabilir (Aydın, 2003). Söz konusu bu koruyucu ve risk faktörlerine ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

2.2.2.1. Aile bireyleri

Cinsiyet rollerini etkileyen sınıflandırmadaki en büyük payın aile olduğu söylenebilir. Anne ve babalar feminen veya maskülen rollerin ilk örneğini oluşturmaktadır. Erkek çocuklar için özellikle babaların etkisi ve bakış açısı daha endişeli olabilmektedir. Örneğin; erkek çocukları “feminen” oyuncaklar ile oynadığı zaman babaların tepkileri annelere göre daha sert olabilmektedir (Atkinson, Atkinson ve Hilgard, 1995).

Aile içerisinde kız çocuk üzerinde oluşan “feminen” durum annenin sıcak ve kısıtlayıcı, babaların ise ödülleriyle desteklendiği söylenebilir. Kız çocuklar için anne figürü çok önemlidir. Evin annesi çalışan ailelerde kız çocuklarının “geleneksel rollerden ayrılma” eğilimini başlatabilir. Aile içerisine “kardeşin gelmesi” durumunda aynı cinse göre karşı cinsten gelen kardeşin rolü farklı olduğu için “androjen” role bürünme riski oluşabilir (Huston-Stein ve Renata, 1995).

Beş yaşından önce babasından ayrılan ailenin erkek çocuklar için rol kavramında sorunlar yaşama ihtimali fazla iken, 6 veya 7 yaşından büyük erkek çocuklar için evden ayrılan babanın cinsiyet rolü üzerinde etkisi bulunmamaktadır (Gander ve Gandiner, 1995).

Temel ve Aksoy (2001), aile içerisindeki “baba” figürüne dikkat çekmiş ve baba figürünün aile içerisinde olmamasının cinsiyet rollerine uygun davranımlarda sorun oluşturabileceğini belirtmişlerdir. Yine aynı araştırmada büyük erkek kardeşi olan kız çocuklarında ve büyük kız kardeşi olan erkek çocuklarında karşı cinsin cinsiyet rolüne daha yatkın olduğu da belirtilmiştir.

2.2.2.2. Okullar ve öğretmenler

Okulların temel kültürel unsurları ve öğretmenlerin şahsi davranışları içerisinde kız çocukları ve erkek çocukları üzerindeki eşit olmayan davranışları, belirli derslerde cinsiyet ayrımcılığı, erkek ve kız çocukları için eşit olmayan iş statülerine yönelik mesleki rehberlikler; güncel olmayan cinsiyet rolleri için bir risk oluşturmaktadır (Aydın, 2003).

Temel ve Aksoy (2001), yaptıkları araştırmada öğretmenlerin; kız çocuklarına karşı daha yıkıcı davrandıkları, bağımlı davranışlar için daha fazla ödüllendirildiği, oyun oynanan durumlarda erkek çocuklara daha eleştirel baktıkları tespit edilmiştir. Ayrıca geleneksel cinsiyet rolleri içerisinde erkek çocukların ve erkek öğretmenlerin arasında daha yakın bir ilişki olduğu saptanmıştır.

2.2.2.3. Akranlar

Okulda ve buldukları sosyal çevredeki bireylerin akran arkadaşların, kadınsı ve erkeksi rolleri yansıma durumu söz konusudur. Özellikle ergenlikteki arkadaş gruplarının desteklenmesi veya onaylanmaması, gösterilecek tutumlar üzerinde ciddi bir güçtür. Arkadaşlıklar arasında, kendi cinsiyetine dair gösterilen rollerin onaylanıp onaylanmaması cinsiyet rolleri üzerinde etkiye yol açmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002).

2.2.2.4. Kitle iletişim araçları

Geleneksel cinsiyet rollerinin kalıp yargılarının oluşmasında veya cinsiyet rollerinin değişkenlik göstermesinde, “televizyon, internet, akıllı telefon” gibi kitle iletişim araçlarının önemli bir rolü vardır. Daha önceleri, televizyon dizilerinde kadınlar daha pasif, erkekler daha cesur lanse edilirken şu an değişen televizyon dizileri, sosyal medya, akıllı telefon ve internet gibi kitle iletişim araçlarında kadınlar; fizyolojik ve ruhsal sağlıklarını bozabilecek kadar kendilerine karşı titiz olmaktadır. Milyonları bulan takipçileriyle fenomen erkekler; sosyal medyada artan homoseksüel

ve transseksüel davranışlarıyla erkeklerin daha feminen role bürünmesine neden olabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002; boomsocial.com, 2021).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

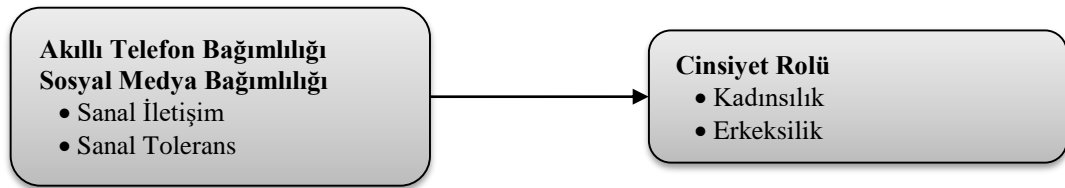
YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma süreci ile araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin analizi konularına hipotezlerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Süreci

Araştırmada iki ya da daha fazla değişkenin aralarındaki ilişkinin belirlenmesine dayanan *ilişkisel tarama yöntemi* kullanılmıştır. *Araştırmanın evrenini*; İstanbul’da yaşayan geç ergenler oluştururken *araştırma örneklemini*; 18-22 yaş aralığında olup İstanbul’da yaşayan geç ergenler oluşturmuştur. *Araştırmaya dahil olma kriterleri* arasında; 18-22 yaş aralığında olmak, Bilgilendirilmiş Onam Formu’nu doldurmak ve çalışmaya gönüllü olarak katılmak belirlenmiştir. *Araştırma verileri*; “Kişisel Bilgi Formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu (ATBÖ-KF), Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF), Bem Cinsiyet Rolü Envanterinin Kadınlık ve Erkeklik Ölçeği (BCRE-KEF)” aracılığıyla toplanmıştır. Tüm istatistiksel analizler SPSS 25.0 programı ile yapılarak yorumlanmıştır.

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış olup araştırmaya konu olan veriler çevrimiçi anket yöntemi ile toplanmıştır. Bu çalışmada, katılımcıların akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal medya bağımlılığının cinsiyet rollerine yönelik tutumu yordayıp yordamadığı araştırılmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır.

Şekil 1. Araştırma modeli

Araştırma, bağımsız ve bağımlı değişkenlerden oluşmaktadır. *Bağımsız değişken*; akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutları, *bağımlı değişken*; cinsiyet rolleri üzerindeki etki olarak araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenmiştir. Bununla birlikte araştırmanın amacına göre hazırlanan araştırma modeli yukarıdaki Şekil 1’de verilmiştir.

Üniversitenin Etik Kurul Başkanlığı'ndan alınan 25.2.2021 tarih ve 2021-06-41 nolu *Etik Kurul Kararı* ile gerçekleştirilen araştırmanın akademik etik değerlere uygunluğu sağlanmıştır (EK-E)

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında, katılımcıların sosyodemografik özellikleri hakkında veri elde etmek amacıyla; "*Kişisel Bilgi Formu*", katılımcıların akıllı telefon bağımlılığını belirlemek amacıyla; "*Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu*", katılımcıların sosyal medya bağımlılığını belirlemek amacıyla; "*Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu*" ve katılımcıların cinsiyet rollerini belirlemek amacıyla, "*Bem Cinsiyet Rolü Envanterinin Kadınlık ve Erkeklik Ölçeği*" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları 383 kişiye internet ortamında hazırlanan dijital form vasıtasıyla ardışık olarak uygulanmıştır.

3.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan *Kişisel Bilgi Formu*; "*cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, anne-babanın medeni durumu, aile üyeleri ile ilişkiler, kendinize ait bilgisayar veya laptop olup olmadığı, kendine ait telefon veya tablet olup olmadığı, hane halkının telefon veya tabletinin olup olmadığı, sosyal medya hesabının veya hesaplarının olup olmadığı, sosyal medya hesaplarından hangisini veya hangilerini kullandığı, günlük ortalama sosyal medya kullanım süresi*" olmak üzere toplam 11 soru bulunmaktadır. Bu sorular; İstanbul'da yaşayan 18-22 yaş aralığındaki geç ergenlerin akıllı telefon ve sosyal medya kullanım düzeylerinin cinsiyet rollerine yönelik tutumu ile ilişkisini anlamaya çalışılırken yardımcı olacak ve araştırmaya yön verecek bazı değişkenlerle ilgili bilgileri toplamak ve örneklem grubunu tanımak için geliştirilmiştir (Ek-A).

3.2.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu

Kwon ve ark. ilk olarak 2013 yılında *Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu (ATBÖ-KF)* geliştirmişlerdir. Daha sonra geliştirmiş oldukları ATBÖ-KF'yi gözden geçirmek ve ergenler için geçerliliğini test etmek amacıyla ölçeğin kısa versiyonunu oluşturmuşlardır. Noyan ve ark., tarafından 2015 yılında geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılarak ATBÖ-KF Türkçeye uyarlanmıştır. ATBÖ-KF, bir faktörlü olup alt ölçekleri (boyutları) yoktur. ATBÖ-KF; 10 maddeden oluşmakta ve 6'lı likert tipinde hazırlanmıştır. ATBÖ-KF maddelerinin değerlendirilmesi; 1'den

6'ya doğru puanlandırılarak, "1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kısmen katılmıyorum, 4=Kısmen katılıyorum, 5=Katılıyorum, 6=Kesinlikle katılıyorum" şeklinde oluşturulmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 60'dır. Ölçekten elde edilen puan arttıkça bağımlılık riskinin arttığı değerlendirilmektedir. Kore örnekleminde erkekler için kesme puanı 31, kadınlar için 33 olarak belirtilmiştir. Özgün formunun iç tutarlılık ve eş zamanlı geçerliliğinin Cronbach alfa katsayısı 0.91'dir (Noyan vd., 2015). İlgili ölçek EK-B'de yer almaktadır.

3.2.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu

Andreassen ve ark., 2012 yılında *Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF)*'nu geliştirmiştir. SMBÖ-YF; Şahin ve Yağcı (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Geçerlik çalışmaları kapsamında açıklayıcı ve doğrulayıcı analizleri yapılmıştır. SMBÖ-YF; 5'li likert tipinde, sanal tolerans ve sanal iletişim olmak üzere 2 alt boyuttan ve 20 maddeden oluşmaktadır. *Sanal tolerans alt boyutu*; 1-11. maddelerden, *sanal iletişim alt boyutu*; 12-20. maddelerden oluşmaktadır. SMBÖ-YF maddelerinin değerlendirilmesi; 1'den 5'e doğru puanlandırılarak, "1=Bana hiç uygun değil, 2= Bana uygun değil, 3=Kararsızım, 4=Bana uygun, 5=Bana çok uygun" şeklinde oluşturulmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük 20, en yüksek puan 100'dür. Ölçekten elde edilen puan arttıkça bağımlılık riskinin arttığı değerlendirilmektedir. SMBÖ-YF'nun faktör yükleri ,61 ile ,87 arasında değerler almaktadır. Ölçeğin geneli için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ,94; alt boyutlardan sanal tolerans için ,92 ve sanal iletişim için ,91 bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları geneli için ,93; alt boyutlardan sanal tolerans için ,91 ve sanal iletişim için ,90 olarak belirlenmiştir. Analizler SMBÖ-YF'nun, sosyal medya bağımlılığını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur (EK-C).

3.2.4. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri-Kadınlık Erkeklik Formu

Sandra Bem 1974 yılında *Bem Cinsiyet Rolü Envanteri-Kadınlık Erkeklik Formu (BCRE-KEF)* ölçeğini geliştirmiştir. BCRE-KEF; Dökmen (1991) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçeye uyarlanmıştır. BCRE-KEF'e ait 40 madde, karışık sıra elde etmek amacıyla alfabetik olarak düzenlenmiş ve tek ölçek olarak uygulanmıştır. BCRE-KEF; 7'li likert tipinde olup maddelerin

değerlendirilmesi; 1'den 7'ye doğru puanlandırılarak, "1=Hiç uygun değil, 2=Genellikle uygun değil, 3=Bazen uygun değil, 4=Kararsızım, 5=Bazen uygun, 6=Genellikle uygun, 7=Her zaman uygun" şeklinde oluşturulmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük 40, en yüksek puan 280'dür. Kadınsılık ve erkeksilik maddeleri ayrı olarak belirlenmiş, dolayısıyla kadınsılık ve erkeksilik puan medyanları ayrı olarak dikkate alınmıştır. Dökmen (1991), araştırmasında kadınsılık medyanı olarak 111'i; erkeksilik medyanı olarak 104'ü önermiştir.

Kadınsılık ve Erkeksilik puanları. Bu puanların ortancalarına (medyan) göre deneğin androjen, erkeksi, kadınsı ve belirsiz cinsiyet rollerinden hangisine sahip olduğu belirlenmektedir.

Kadınsılık puanı kadınsılık ortancasının (medyanının) üstünde, erkeksilik puanı erkeksilik ortancasının üstünde olanlar *androjen (androgynous)*; kadınsılık puanı ortancanın altında, erkeksilik puanı ortancanın üstünde olanlar *erkeksi (maskülen)*; kadınsılık puanı ortancanın üstünde, erkeksilik puanı ortancanın altında olanlar *kadınsı (feminen)* ve iki puanı iki ortancanın altında olanlar da *belirsiz (undifferentiated)* cinsiyet rolüne sahip olarak kabul edilmektedir (EK-D).

3.3. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 25.0 (Statistical Package for the Social Sciences, Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formunda yer alan; cinsiyet, yaş, anne babanın medeni durumu, kendine ait bir laptop olup olmaması değişkenleri için bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Eğitim durumu, aile ilişkileri türleri, sosyal medya hesap sayıları ve sosyal medyada geçirilen süre değişkenleri için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Cinsiyet rollerinin belirlenmesinde aritmetik ortalamalar alınmıştır. Cinsiyet rollerine ilişkin analizlerde ve diğer gruplarda n sayılarının 30'un altında kaldığı durumlarda iki gruplu değişkenler için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grubu olan değişkenler için Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizinde tespit edilen anlamlı farklılıkların yönünün tespit edilmesi için Levene testi sonuçlarından yola çıkarak homojen dağılım gösteren varyanslar için LSD ve Scheffe tamamlayıcı post-hoc testlerinden yararlanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin anlaşılması için gerçekleştirilen normallik testinde Kolmogorov-Smirnov değerleri

dikkate alınmıştır. Ulaşılan bütün sonuçlarda istatistiki anlamlılık $p < 0,05$ seviyesinde değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bilgisayar ortamına aktarılan veriler, eksik/yanlış değerler ve aykırı değerler açısından kontrol edilmiş ve araştırmanın örneklemini, evren içerisinde basit tesadüfî yöntemle seçilen 383 katılımcı oluşturmuştur. Araştırma verileri; “*Kişisel Bilgi Formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu (ATBÖ-KF), Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF), Bem Cinsiyet Rolü Envanterinin Kadınlık ve Erkeklik Ölçeği (BCRE-KEF)*” içerisinde yer alan ifadelerden elde edilmiş olup verilerin analizi bu bölümde yer almaktadır.

4.1. Demografik Bilgilere İlişkin Değerlendirme

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların kişisel özelliklerinden; “*cinsiyet ve yaş*” başta olmak üzere diğer sosyodemografik değişkenler arasında yer alan; “*eğitim düzeyi, ebeveyn durumu, aile ilişkileri, kendine ait laptop bilgisayar olup olmaması, kendine ait telefon veya tablet olup olmaması, hane halkının telefon veya tabletinin olup olmaması, sosyal medya hesabının olup olmaması, sosyal medya hesap sayısı, sosyal medyada geçirilen süre*” dağılımları incelenmiş olup kişisel özelliklerine yönelik tanımlayıcı analizler aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet durumuna göre dağılımı

	n	%	X ²	p
Erkek	177	46.2		
Kadın	206	53.8	175,112	** ,001
Toplam	383	100.0		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,001$

Tablo 2’de görüleceği üzere araştırma kapsamında; katılımcıların, 177’si erkek (%46,2) ve 206’sı kadın (%53,8) olmak üzere toplam 383 kişi yer almıştır. Ki Kare analizi sonuçlarına göre erkek ve kadın katılımcıların oranı anlamlı derece farklılaşmaktadır ($X^2 (1) = 175,112; p < 0,05$).

Tablo 3. Katılımcıların cinsiyet durumuna göre yaş grubu dağılımı

Değişken		Cinsiyet		Toplam	t	p
		Erkek	Kadın			
Yaş	18-20 yaş arası	77	99	176	** ,890	,374
	20-22 yaş arası	100	107	207		
Toplam		177	206	383		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,890$

Tablo 3'te katılımcıların cinsiyet durumuna göre yaş dağılımları verilmiştir. Buna göre katılımcıların; 176'sı 18–20 yaş aralığında olup, bunların 99'u kadın, 77'si erkektir. Katılımcıların; 207'si 20-22 yaş aralığında olup, bunların 107'si kadın, 100'ü erkektir. Yaş ve cinsiyet değişkenlerinin bağımsız gruplar t-testi analizine göre katılımcıların yaş ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($t(383) = ,890; p > 0,05$).

Tablo 4. Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlere göre dağılımı

Değişken	Seçenek	n	%
Eğitim düzeyi	Lise	108	28,2
	Önlisans	59	15,4
	Lisans veya yüksek lisans	216	56,4
Anne-babanın medeni durumu	Beraber	313	81,7
	Ebeveynlerden en az biri eksik	68	17,8
Aile ilişkileri	Çok çatışmalı	10	2,6
	Çatışmalı	62	16,2
	Normal	127	33,2
	Destekleyici	133	34,7
	Çok destekleyici	51	13,3
Kendine ait laptop bilgisayar	Var	253	66,1
	Yok	130	33,9
Kendine ait telefon veya tablet	Var	376	98,2
	Yok	7	1,8
Hane halkının telefon veya tableti	Var	351	91,6
	Yok	32	8,4
Sosyal medya hesabı	Var	382	99,7
	Yok	1	0,3
Sosyal medya hesap sayıları	3 ya da daha az	166	43,3
	4 ya da daha fazla	217	56,7
Sosyal medyada geçirilen süre	1-2 Saat	47	12,3
	3-4 Saat	147	38,4
	5-6 Saat	128	33,4
	7 ve daha fazla saat	61	15,9

Tablo 4'te katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlere göre dağılımı verilmiştir. Buna göre;

- Katılımcıların; %28,2'si lise öğrencisi, %15,4'ü önlisans öğrencisi ve %56,4'ü lisans veya yüksek lisans öğrencisidir.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu (%81,7) anne-baba ile beraber yaşarken, anne ya da babadan en az biri ölüm veya boşanma gibi nedenlerden dolayı aynı hane içinde yaşamayanların oranı %17,8'dir.
- Katılımcıların aile içindeki iletişimlerine bakıldığında; %2,6'sı aile ilişkilerini çok çatışmalı, %16,2'si çatışmalı, %33,2'si normal, %34,7'si destekleyici ve %13,3'ü çok destekleyici olarak betimlemiştir.

- Katılımcıların çoğunluğunun (%66,1) kendine ait bir laptop bilgisayarı varken, %33,9'unun kendisine ait bir laptop bilgisayarı yoktur.
- Katılımcıların %98,2'sinin kendisine ait bir telefonu veya tableti vardır.
- Katılımcılara aynı hanedeki diğer bireylerin kendilerine ait bir telefonu veya tabletinin olup olmadığı sorulduğunda; %91,6'sı hanedeki diğer bireylerin bir telefonu veya tableti olduğunu ifade etmiştir.
- Bir katılımcı hariç tüm katılımcılar en az bir sosyal medya hesabının olduğunu belirtmiştir.
- Katılımcıların %56,7'sinin 4'ten fazla sosyal medya hesabı varken, %43,3'ü üç veya daha az sosyal medya hesabının olduğunu belirtmiştir.
- Katılımcıların günlük sosyal medyada geçirdikleri süre dikkate alındığında; %12,3'ü 1-2 saat arasında, %38,4'ü 3-4 saat arasında, %33,4'ü 5-6 saat arasında ve %15,9'u 7 veya daha fazla saat geçirdiğini belirtmiştir.

4.2. Ölçeklere Ait Betimleyici Analizler

Aşağıdaki tablolarda ölçeklere ait betimleyici analiz sonuçları yer almaktadır. Öncelikle betimleyici istatistikler sonra da ölçekler arasındaki ilişkiye dair Pearson korelasyon analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Araştırmada kullanılan ölçeklere ait betimleyici istatistikler

Ölçek	Min	Max	Ort.	Ss	Çarpıklık	Sh	Basıklık	Sh
ATBÖ-KF	10,00	60,00	33,56	10,89	,040	,125	-,61	,249
SMBÖ-YF	25,00	92,00	57,48	12,47	,051	,125	-,336	,249
BCRE-KEF	92,00	269,00	201,40	23,45	-,441	,125	,860	,249
BCRE-KEF Kadınsılık	55,00	135,00	105,91	14,63	-,633	,125	,084	,249
BCRE-KEF Erkeklik	37,00	136,00	95,49	16,54	-,385	,125	,119	,249

Tablo 5'te ATBÖ-KF, SMBÖ-YF ve BCRE-KEF ölçeklerinin ve alt ölçeklerinin; “en küçük-en büyük değerler, çarpıklık-basıklık değerleri ve standart hataları, ortalamaları ve standart sapma değerleri” ile ilgili betimleyici istatistikler verilmiştir. ATBÖ-KF'de ortalama $33,56 \pm 10,89$; SMBÖ-YF'de ortalama $57,48 \pm 12,47$; BCRE-KEF'te ortalama $201,40 \pm 23,45$; BCRE-KEF Kadınsılık alt ölçeğinde ortalama $105,91 \pm 14,63$; BCRE-KEF Erkeklik alt ölçeğinde ortalama $95,49 \pm 16,54$ olarak tespit edilmiştir.

Tablo 6. Ölçekler arasındaki ilişkiye dair Pearson korelasyon analizi bulguları

Ölçek		1	2	3	4
BCRE-KEF	R				
	P				
SMBÖ-YF	R	-.060			
	P	.243			
ATBÖ-KF	R	-.124*	.756**		
	P	.015	<,001		
BCRE-KEF Kadınsılık	R	.702**	.064	.025	
	P	<,001	.210	.629	
BCRE-KEF Erkeksilik	R	.786**	-.136**	-.188**	.114*
	P	<,001	.008	<,001	.025

Ölçekler arasındaki ilişkiler, “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Analizi” kullanılarak incelenmiş olup Tablo 6’da Pearson korelasyon bulguları sunulmuştur. Buna göre;

- BCRE-KEF ile SMBÖ-YF arasında *anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir* ($r = -.060$; $p >,050$).
- BCRE-KEF ile ATBÖ-KF arasında negatif yönlü *anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir* ($r = -.124$; $p <,050$).
- SMBÖ-YF ile ATBÖ-KF arasında pozitif yönlü *anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir* ($r = .756$; $p <,050$).
- BCRE-KEF Kadınsılık alt ölçeği ile SMBÖ-YF ($r = 0,64$, $p >,050$) ve ATBÖ-KF arasında *anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir* ($r = .025$; $p >,050$).
- BCRE-KEF Erkeksilik alt ölçeği ile SMBÖ-YF arasında negatif yönlü *anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir* ($r = -.136$; $p <,050$).
- BCRE-KEF Erkeksilik alt ölçeği ile ATBÖ-KF arasında negatif yönlü *anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir* ($r = -.188$; $p <,050$).

4.3. Ölçeklerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Tablo 7’de ATBÖ-KF, SMBÖ-YF ve BCRE-KEF ölçekleri ve alt ölçeklerine ilişkin cinsiyet değişkenine göre en “küçük-en büyük değerler, ortalama ve standart sapma değerleri ile bağımsız gruplar t-testi analizi bulguları” verilmiştir.

Tablo 7. Ölçek puanlarının cinsiyete göre bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları

Değişkenler	Gruplar	Min	Max	Ort	Ss	t	P
ATBÖ-KF	Kadın	10,00	58,00	33,89	10,60	-,638	,524
	Erkek	10,00	60,00	33,18	11,23		
SMBÖ-YF	Kadın	28,00	92,00	57,07	12,31		
	Erkek	25,00	92,00	57,95	12,67	,689	,492
BCRE-KEF	Kadın	92,00	269,00	200,49	24,97		
	Erkek	141,00	249,00	202,46	21,56	,827	,409
BCRE-KEF Kadınsılık	Kadın	55,00	135,00	103,36	14,66		
	Erkek	70,00	132,00	106,54	14,61	,779	,436
BCRE-KEF Erkeksilik	Kadın	37,00	136,00	95,12	17,58	,471	,638
	Erkek	50,00	127,00	95,92	15,29		

Yukarıdaki Tablo 7’de elde edilen sonuçlara göre; ATBÖ-KF için kadınlarda ortalama $33,89 \pm 10,60$, erkeklerde ortalama $33,18 \pm 11,23$ olarak hesaplanmıştır. SMBÖ-YF için kadınlarda ortalama $57,07 \pm 12,31$, erkeklerde ortalama $57,95 \pm 12,67$ hesaplanmıştır. BCRE-KEF için kadınlarda ortalama $200,49 \pm 24,97$, erkeklerde ortalama $202,46 \pm 21,56$ hesaplanmıştır. BCRE-KEF Kadınsılık alt ölçeğinde kadınlarda ortalama $103,36 \pm 14,66$, erkeklerde ortalama $106,54 \pm 14,61$ hesaplanmıştır. BCRE-KEF Erkeksilik alt ölçeğinde kadınlarda ortalama $95,12 \pm 17,58$, erkeklerde ortalama $95,92 \pm 15,29$ olarak hesaplanmıştır.

Bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçlarına göre ölçekler ve alt ölçekler ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

4.4. Ölçeklerin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Tablo 8’de ölçekler ve yaş değişkeni arasındaki ilişkilerin cinsiyete göre incelenmesine ilişkin “bağımsız gruplar t-testi” sonuçları verilmiştir. Katılımcılar yaş değişkeni; 18-20 yaş arası ve 20-22 yaş arası olarak gruplandırılmıştır.

Tablo 8. Ölçekler ve yaş grupları arasındaki ilişkinin cinsiyete göre bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Değişken	Cinsiyet Grubu	Yaş Grubu	Ort.	T	P
ATBÖ-KF	Kadın	18-20	34,74	1,100	,273
		20-22	33,11		
	Erkek	18-20	33,71	,554	,581
		20-22	32,77		
	Toplam	18-20	34,29	1,204	,229
		20-22	32,95		
SMBÖ-YF	Kadın	18-20	58,83	1,988	,048*
		20-22	55,44		
	Erkek	18-20	60,03	1,928	,055
		20-22	56,35		
	Toplam	18-20	59,35	2,739	0,06*
		20-22	55,88		
BCRE-KEF	Kadın	18-20	197,92	-1,425	,156
		20-22	202,87		
	Erkek	18-20	201,44	-,549	,584
		20-22	203,24		
	Toplam	18-20	199,46	-1,495	,136
		20-22	203,05		
BCRE-KEF Kadınsılık	Kadın	18-20	104,16	-1,143	,255
		20-22	106,50		
	Erkek	18-20	104,62	-1,539	,126
		20-22	108,02		
	Toplam	18-20	104,36	-1,919	,056
		20-22	107,23		
BCRE-KEF Erkeksilik	Kadın	18-20	93,76	-1,068	,287
		20-22	96,37		
	Erkek	18-20	96,82	,689	,492
		20-22	95,22		
	Toplam	18-20	95,10	-,424	,672
		20-22	95,82		

Yukarıdaki Tablo 8’de elde edilen bulgulara göre; SMBÖ-YF ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($t(381) = 2,739$; $p < 0,05$). Buna göre 18-20 yaş arası grubun sosyal medya bağımlılığı düzeyleri, 20-22 yaş arası gruptan daha yüksektir. Bulguların cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde erkek katılımcıların yaş değişkeni ile ölçekler arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Kadınlarda ise yaş değişkeni ile SMBÖ-YF arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($t(204) = 1,988$,

$p < 0,05$). Buna göre 18-20 yaş grubunun sosyal medya bağımlılık düzeyi 20-22 yaş arası gruptan anlamlı biçimde yüksektir.

Bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçlarına bakıldığında; cinsiyete göre yaş değişkeni ile diğer ölçekler ve alt ölçekler arasında *anlamlı bir fark görülmemiştir*.

4.5. Bem Cinsiyet Rollerine Göre Cinsiyet Rol Dağılımı

İstanbul ilindeki geç ergenlerin BCRE-KEF Kadınsılık alt ölçeğinde medyan 108; BCRE-KEF Erkeksilik alt ölçeğinde medyan 97 olarak tespit edilmiştir. Buna göre, *kadınsı cinsiyet rolüne sahip katılımcıların*; BCRE-KEF Kadınsılık alt ölçeğindeki puanları 108'in üzerindeyken, BCRE-KEF Erkeksilik alt ölçeğindeki puanları 97'nin altındadır. *Erkeksi cinsiyet rolüne sahip katılımcıların*; BCRE-KEF Kadınsılık alt ölçeğindeki puanları 108'in altında ve BCRE-KEF Erkeksilik alt ölçeğindeki puanları 97'nin üzerindeki katılımcılar bir grup olarak ele alınmıştır. Puanları; hem BCRE-KEF Kadınsılık alt ölçeği hem de BCRE-KEF Erkeksilik alt ölçeğinde medyanların üstünde olanlar *androjen cinsiyet rolündeki bireyler* olarak gruplanırken, BCRE-KEF Kadınsılık alt ölçeğindeki ve BCRE-KEF Erkeksilik alt ölçeğindeki medyanların her ikisinde de puanları medyanın altında olanlar *belirsiz cinsiyet rolündeki bireyler* olarak değerlendirilmiştir. Tablo 9'da cinsiyet rollerinin frekans tablosu sunulmuştur.

Tablo 9. Cinsiyet rollerinin dağılımı

Gruplar	<i>f</i>	%	% Yığmal
Kadınsı	90	23,50	23,50
Erkeksi	93	21,90	45,40
Androjen	99	32,10	77,50
Belirsiz	101	22,50	100
Toplam	383	100	100

4.6. Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyi ve Cinsiyet Rollerine Göre Cinsiyet Arasındaki İlişki

İstanbul ilindeki 18-22 yaş arasındaki geç ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ve cinsiyet rolleri ile cinsiyet değişkenine göre ilişkileri bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiştir. Cinsiyet rollerinden bağımsız olarak erkek ve kadınların akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Akıllı telefon bağımlılık düzeyi ve cinsiyet rolleri ile cinsiyet değişkeni istatistikleri

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
ATBÖ-KF Toplam Puan	Kadın	206	33,89	10,60	,7388	-,635	381	,524
	Erkek	177	33,18	11,22	,8439			

Tablo 10’da görüldüğü üzere kadınlar ile erkekler arasında akıllı telefon bağımlılık düzeylerinde *cinsiyet değişkenine göre* istatistiksel olarak anlamlı bir *fark görülmemiştir* ($t = -,635$; $p > ,05$). Cinsiyet rollerine göre kadınsı; ($t = ,318$; $p = -,751$), erkeksi; ($t = -1,451$; $p = ,150$), androjen; ($t = 526$; $p = ,600$), belirsiz; ($t = -1,246$; $p = ,216$) alt gruplarında da *akıllı telefon bağımlılık düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark* olup olmadığı bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark *görülmemiştir*.

4.7. Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyi ve Cinsiyet Rollerini ile Yaş Grupları Arasındaki İlişki

İstanbul ilindeki 18-22 yaş arasındaki geç ergenlerin ATBÖ-KF ölçeğinden elde edilen toplam puanlar ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı bağımsız gruplar t-testi ile cinsiyet rollerinden bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Akıllı telefon bağımlılık düzeyi ve cinsiyet rolleri ile yaş değişkeni istatistikleri

Puan	Yaş grupları	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
ATBÖ-KF Toplam Puan	18-20 yaş arası	176	34,29	11,15	,8407	1,204	381	,229
	20-22 yaş arası	207	32,94	10,65	,7399			

Tablo 11’de görüldüğü üzere İstanbul ilindeki geç ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ile *yaş değişkeni* arasında istatistik olarak anlamlı bir *fark görülmemiştir* ($t = 1,204$; $p > ,05$). Cinsiyet rollerine göre kadınsı; ($t = -1,193$; $p = ,236$), erkeksi; ($t = 1,441$; $p = ,154$), androjen; ($t = 751$; $p = ,454$), belirsiz; ($t = 1,930$; $p = ,057$) alt gruplarında da *akıllı telefon bağımlılık düzeylerinde yaş değişkenine göre anlamlı bir fark görülmemiştir*.

4.8. Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi ve Cinsiyet Rollerini ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

İstanbul ilindeki 18-22 yaş arasındaki geç ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ve cinsiyet rollerini ile cinsiyet arasındaki ilişkileri tespit etmek için bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Cinsiyet rollerinden bağımsız olarak erkek ve kadınların sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Sosyal medya bağımlılık düzeyi ve cinsiyet rollerini ile cinsiyet değişkeni istatistikleri

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
SMBÖ-YF Toplam Puan	Erkek	177	57,95	12,67	,9525	,689	381	,491
	Kadın	206	57,27	12,31	,8580			

Tablo 12’de de görüldüğü üzere *sosyal medya bağımlılık düzeyi* ile *cinsiyet* değişkeni arasında *anlamlı bir fark yoktur* ($t = ,689$; $p > ,05$). Kadınsı cinsiyet rolüne sahip katılımcılarda sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($t = 1,087$; $p = ,280$). Erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerde de sosyal medya bağımlılık düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($t = -,470$; $p = ,640$). Androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerde de anlamlı bir fark yoktur ($t = ,997$; $p = ,321$). Belirsiz cinsiyet rolü grubunda da sosyal medya bağımlılık düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

4.9. Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi ve Cinsiyet Rollerini ile Yaş Grupları Arasındaki İlişki

İstanbul ilindeki geç ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile yaş değişkeni arasındaki ilişkinin anlaşılması için bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Yaş grupları 18-20 ve 20-22 yaş aralıkları olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Sosyal medya bağımlılık düzeyi ve cinsiyet rollerini ile yaş değişkeni istatistikleri

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
SMBÖ-YF Toplam Puan	18-20 yaş	176	59,35	12,56	,9467	2,739	381	,006*
	20-22 yaş	207	55,88	12,20	,8481			

Tablo 13'te görüldüğü üzere İstanbul ilindeki geç ergenlerin *sosyal medya bağımlılık düzeyleri* yaş değişkenine bağlı kalarak incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t = 2,739$; $p < ,05$). Sonuca göre 18-20 yaş grubundaki katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeyleri 20-22 yaş grubuna göre daha yüksektir.

Cinsiyet rollerini bakımından incelendiğinde kadınsı cinsiyet rolü özellikleri gösteren bireylerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = -,055$; $p = ,957$). Erkeksi cinsiyet rolünde ise sosyal medya bağımlılık düzeyinde yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 14. Sosyal medya bağımlılık düzeyi ve erkeksi cinsiyet rolü ile yaş değişkeni istatistikleri

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
SMBÖ-YF Toplam Puan	18-20 yaş	44	59,16	13,71	2,0670	3,223	381	,002*
	20-22 yaş	40	50,78	12,20	1,5070			

Tablo 14'de görüldüğü üzere *erkeksi cinsiyet rolü* gösteren katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeyleri yaş değişkenine bağlı kalarak *anlamlı bir farklılık göstermektedir* ($t = 3,223$; $p < ,05$). Elde edilen sonuca göre erkeksi cinsiyet rolü özellikleri gösteren geç ergenlerin 18-20 yaş grubunda olanları, 20-22 yaş grubunda olanlardan daha yüksek sosyal medya bağımlılık düzeyi göstermektedir. Androjen cinsiyet rolü gösteren katılımcılarda yaş değişkenine göre sosyal medya bağımlılık

düzeyinde anlamlı bir fark görülmemiştir ($t = 1,356$; $p = ,178$). Belirsiz cinsiyet rolü özellikleri gösteren bireylerde anlamlı bir fark yoktur ($t = 1,513$; $p = ,134$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde; çalışmanın hipotezlerine bağlı kalarak elde edilen sonuçlar, literatürdeki benzer araştırmaların bulguları ve sonuçları incelenip yorumlanmıştır.

Araştırma çerçevesinde; geç ergen bireylerde akıllı telefon, sosyal medya kullanımı ve cinsiyet rolü arasındaki ilişkiler incelenmiş; bu değişkenlerin yaş ve cinsiyet faktörleri ile ilişkisi araştırılmıştır. Bu verilere ek olarak ayrıca çalışmada geç ergen katılımcıların çeşitli demografik değişkenlere bağlı olarak değişiklikleri de incelenmiştir. Alan yazınında; akıllı telefon ve sosyal medya ile cinsiyet rolü düzeylerini, geç ergen grupları üzerinde inceleyen araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple yapılan söz konusu bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların, kişisel özelliklerinden; *cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, anne-babanın medeni durumu, aile ilişkileri, kendine ait laptop bilgisayar olup olmaması, kendine ait telefon veya tablet olup olmaması, hane halkının telefon veya tabletinin olup olmaması, sosyal medya hesabının olup olmaması, sosyal medya hesap sayıları, sosyal medyada geçirilen süre incelendiğinde; katılımcıların çoğunluğu dikkate alındığında; %53,8'inin kadın, %54,04'ünün 20-22 yaş aralığında, %56,4'ünün lisans veya yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip, %81,7'sinin ebeveynleri beraber, %34,7'si destekleyici aile ilişkilerine sahip, %66,1'nin kendine ait laptop bilgisayarı, %98,2'sinin kendine ait telefon veya tableti, %91,6'sında hane halkının telefon veya tableti, %99,7'sinin sosyal medya hesabı, %56,7'sinin 4 ya da daha fazla sosyal medya hesabının olduğu ve %38,4'ünün sosyal medyada 3-4 saat vakit geçirdiği belirlenmiştir.*

5.1. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Medya Bağımlılığı ile Cinsiyet Rollerine İlişkin Araştırmalar

Bu başlıkta; akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik bulgular tartışılmıştır.

Araştırmada “ H_0 : Geç ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyi ve sosyal medya bağımlılık düzeyi ile cinsiyet rolleri arasında ilişki yoktur.” hipotezi kabul edilirken; “ H_1 : Geç ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyi ve sosyal medya bağımlılık düzeyi ile cinsiyet rolleri arasında ilişki vardır.” hipotezi ret edilmiştir.

Cinsiyet rolleri bakımından akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı incelendiğinde kadınsı, androjen ve belirsiz cinsiyet rolleri gruplarında yaş grubu ile akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki görülmezken, erkeksi cinsiyet rolü özellikleri gösteren grupta 18-20 yaş arasındaki geç ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılık düzeylerinin 20-22 yaş arasındaki geç ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Dökmen (1991) çalışmasında, cinsiyet rolleri gruplarında yapılan incelemelerde kadınsı, androjen ve belirsiz gruplarda eğitim durumu değişkeni ile sosyal medya bağımlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görülmezken erkeksi cinsiyet rolü özellikleri gösteren bireylerde en yüksek sosyal medya bağımlılık düzeyi lise öğrencilerinde tespit etmiştir. Akıllı telefon bağımlılığında cinsiyet rolleri arasında erkeksi rolün fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca; akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal medya bağımlılığı arasında toplumsal cinsiyet rolleri değişkenlerinden maskülen rol daha fazla çıkmıştır.

İlhan, (2020), akıllı telefonun iş hayatında ve günlük yaşantıda birçok kolaylık sağlamasına rağmen insanların arasına mesafe koyabilmekte, kişiler cep telefonu ile ilgilendikleri için iletişim halindeki diğer kişileri görmezden gelebilme durumunu tarif eden “sosyetelizm” kavramından hareketle, sosyetelizme etki eden faktörlerin ki bunlardan biri de cinsiyet rolleridir, araştırılması amacıyla yaptığı çalışma sonuçlarına göre; akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığının sosyetelizme doğrudan bir etkisi bulunduğunu, işyeri telebaskısı (iş yerinde elektronik postları kontrol etme zorunluluğunu) ve sosyal ortamdan kopuk kalma korkusunun sosyetelizme dolaylı etkisi bulunduğunu, işyeri telebaskısının sosyal ortamdan kopuk kalma korkusu ve telefon

bağımlılığına doğrudan etkisi olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca sorunlu sosyal medya kullanımının akıllı telefon bağımlılığına pozitif etkisi olduğu da gözlenmiştir.

Özdemir, Batga ve Uçar (2019), toplumsal cinsiyetin kadın ve erkeklerin ilgi alanlarını, davranış ve düşünce biçimlerini belirleyerek kalıp yargıları oluşturduğunu, hızla gelişen internet teknolojileriyle birlikte sosyal ağların kullanımında artış sonucu sosyal ağların yaygın kullanımının öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol algılarını biçimlendirdiğini belirtmişlerdir. İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin sosyal ağ kullanımının toplumsal cinsiyet rol algılamalarına etkisini belirlemek 676 öğrenci ile yaptıkları çalışma sonucunda; sosyal ağ kullanımının sadece erkek egemen cinsiyet rolü üzerinde etkisinin bulunduğu belirlenmiştir.

Yiğitbaşı ve Sarıçam (2020), çocuğun medya araçlarından aldığı mesajların, onun toplumsallaşma sürecine de etki ettiğini bu bağlamda seçilen bir çocuk dergisinde toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl kurulduğu ve yansıtıldığının tespit edilmesi amacıyla yaptıkları çalışma sonucunda; çalışmada incelenen sayılardan yola çıkılarak, dergide rol model olarak temsil edilen kişilerin, çok büyük bir oranla erkek karakterlerden oluştuğu, içeriklerde yer verilen temsillerde de geleneksel kadın ve erkek rollerinin devam ettirildiği belirlenmiştir.

Cinsiyet rolleri bakımından yapılan analizlerde kadınsı, androjen ve belirsiz cinsiyet rolü özellikleri gösteren katılımcılarda aile ilişkileri değişkeni anlamlı bir farka neden olmazken, erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerde sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Ektiricioğlu, Arslantaş ve Yüksel (2020), yaptıkları araştırmada aile bireyleriyle ilişki düzeyi yetersiz olan, ailedeki bireylerle verimli zaman geçirmeyen, ailenin kendi arasında sevgi ve iletişim yetersizliğinin var olması, aile bireylerinin rol dağılımının netleşmemesi, aile içindeki ergen bireyin beklentilerinin aşırı olması dolayısıyla cep telefonu, internet ve sosyal medya kullanımına daha fazla yönelmesine sebep olan faktörler arasında olduğunu belirtmiştir.

5.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Medya Bağımlılığı ile Cinsiyete İlişkin Araştırmalar

Bu başlıkta; akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik bulgular tartışılmıştır.

Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyeti dikkate alındığında (Tablo 10) kadınlar ile erkekler arasında akıllı telefon bağımlılık düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak *anlamli bir ilişki tespit edilmediği* ($t = - ,635$; $p > ,05$) için, “*H₂: Geç ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyi ile cinsiyet arasında ilişki vardır.*” hipotezi ret edilmiştir.

Akıllı telefon bağımlılık düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin incelendiği analiz bulgularına göre cinsiyet değişkeni ile akıllı telefon bağımlılığı arasında *anlamli bir ilişki tespit edilmemiştir*. Yapılan analizlere göre cinsiyet rolleri bakımından da cinsiyet değişkeni ile akıllı telefon kullanımı arasında *anlamli bir ilişki gözlenmemiştir*. Diğer bir deyişle araştırmada cinsiyet değişkeni ve cinsiyet rolleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasında *anlamli bir ilişki gözlenmemiştir*.

Gezgin, Hamutoğlu, Samur ve Yıldırım (2018), üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı düzeylerini cinsiyet, mobil oyun oynama ve akademik başarı düzeyi açısından 301 üniversite öğrencisi üzerinden incelemeyi amaçladıkları çalışma sonucunda; üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı düzeylerinde cinsiyet açısından *anlamli bir farklılık bulunmazken*, mobil oyun oynayan ve mobil oyun oynama süresi yüksek olan üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca akademik başarı düzeyi açısından başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin, başarı düzeyi daha yüksek olan öğrencilere göre akıllı telefon bağımlılık riskinin yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak, araştırmada öğrencilerin akıllı telefonu çoğunlukla gece yatmadan önce yatakta sosyal ağ sitelerinde zaman geçirmek, arama yapmak, internet üzerinden iletişime geçmek, mesajlaşmak, müzik dinlemek ve video izlemek amacıyla kullandıkları tespit edilmiştir.

Aktan ve Kutlay (2021), tıp fakültesinde öğrenim gören, 18-25 yaş aralığında toplam 297 öğrenci (kadın n=200, erkek n=97) ile yaptıkları çalışmada öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı, depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkiyi göstermeyi amaçlamışlar ve çalışma sonucunda; günlük akıllı telefon kullanım süresi, akıllı telefon bağımlılık düzeyi, depresyon ve anksiyete ölçek puanları arasında *anlamli*

düzeyde ve pozitif yönde ilişki bulunmuş, akıllı telefon bağımlılığının depresyon ile telefon kullanma süresi arasındaki ilişkiye tam aracılık ettiğini, depresyon düzeyindeki artışla birlikte akıllı telefon bağımlılığının arttığı, telefon kullanma süresi kontrol edildiğinde dahi bu ilişkinin anlamlılığını koruduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca erkeklere kıyasla kadınlarda günlük telefon kullanım süresi, akıllı telefon bağımlılık düzeyi, depresyon ve anksiyete ölçek puanları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle akıllı telefon bağımlılığı, depresyon ve anksiyete arasında kuvvetli bir ilişki olduğunu, ayrıca duygu durum bozuklukları açısından kadınların daha yüksek risk grubunda olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyeti dikkate alındığında (Tablo 12) kadınlar ile erkekler arasında sosyal medya bağımlılık düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak *anlamlı bir ilişki tespit edildiği* ($t = ,689$; $p > ,05$) için, “*H₄: Geç ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyi ile cinsiyet arasında ilişki vardır.*” hipotezi kabul edilmiştir. Bulguların cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde erkek katılımcıların cinsiyet değişkeni ile ölçekler arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Kadınlarda ise cinsiyet değişkeni ile sosyal medya bağımlılık arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir

Güney ve Taştepe (2020), tipik gelişim gösteren ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerini incelemek amacıyla 9. 10. ve 11. sınıflarda öğrenim gören toplam 500 ergen üzerinde yaptıkları çalışma sonucunda; kızların sosyal medya bağımlılık düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu, sınıf düzeyinin bağımlılık düzeyini belirlemede anlamlı bir değişken olmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca 12-14 ile 16-18 yaş arasındaki 500 kişilik ergen grubunun; %64,4’ü (322 kişi) orta ve yüksek düzeyde bağımlı olduğu, bu sayının %40’ının (213 kişi) ise 16-18 yaş grubundaki bireylerden oluştuğu belirlenmiştir.

Baz (2018), sosyal medya bağımlılıkları üzerine Osmaniye Korkut Ata Üniversitesindeki farklı bölümlerden 186 öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışmada sosyal medya bağımlılıklarını analiz etmiş ve araştırma sonucunda; öğrencilerin sosyal medya kullanıcısı oldukları ancak sosyal medya kullanımından kaynaklı sorunları bağımlılık düzeyinde yaşamadıkları belirlenmiştir. Sosyal medya bağımlılığı konusunda öğrenci görüşlerinin cinsiyet, yaş, aylık harcama miktarı ve öğrenim gördükleri bölüm gibi değişkenler açısından önemli farklılıklar görülmemiştir.

5.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Sosyal Medya Bağımlılığı ile Yaş Gruplarına İlişkin Araştırmalar

Bu başlık altında; akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı ile yaş grupları arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik bulgular tartışılacaktır.

Araştırmada yer alan katılımcıların yaşı dikkate alındığında (Tablo 11) yaş grupları arasında akıllı telefon bağımlılık düzeylerinde yaş değişkenine göre istatistiksel olarak *anlamlı bir ilişki tespit edilmediği* ($t = 1,204; p > ,05$) için, "*H₃: Geç ergenlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyi ile yaş arasında ilişki vardır.*" hipotezi *ret* edilmiştir.

Araştırma kapsamında İstanbul ilindeki geç ergenler 18 – 20 ve 20 -22 olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaş değişkeni ile akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiş, aynı gruplar cinsiyet rolleri bakımından da incelenmiş ve yaş değişkenine göre kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz cinsiyet rolleri gruplarında da anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Araştırmada yer alan katılımcıların yaşı dikkate alındığında (Tablo 13) yaş grupları arasında sosyal medya bağımlılık düzeylerinde yaş değişkenine göre istatistiksel olarak *anlamlı bir ilişki tespit edildiği* ($t = 2,739; p < ,05$) için, "*H₅: Geç ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyi ile yaş arasında ilişki vardır.*" hipotezi *kabul* edilmiştir. Buna göre 18-20 yaş arası grubunun sosyal medya bağımlılığı düzeyleri, 20-22 yaş arası gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadınlarda ise yaş değişkeni ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir

Özdemir (2019), üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığını ele aldığı çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kullanılan uygulamalar, öğrenim gördükleri okul, sosyal medya kullanım araçları, yaşadığı kişiler, sosyal ağları kullanım süresi gibi değişkenlere göre 242 öğrenci üzerinden incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarının yaş gruplarına göre karşılaştırılmasında; duygu durum düzenleme ve çatışma alt boyutlarında farklılık görülmüştür. Buna göre yaşları 21-24 yaş grubundakilerin sosyal medya çatışmalarının 29 ve üzeri yaş grubundakilere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile bu yaş aralığındaki öğrencilerin sosyal medya kullanımından dolayı daha fazla olumsuz etkilendikleri söylenebilmektedir. Meşguliyet, tekrarlama alt boyutları ve sosyal medya bağımlılığı toplam puanlarında ise yaş gruplarına göre anlamlı farklılıklar elde edilmemiştir. Aynı şekilde sınıf düzeylerine ve öğrenim görülen okullara göre de farklılık görülmemiştir.

Ünlü (2018), gençlerin ve ergenlerin sosyal medya bağımlısı olmasının oldukça doğal olmasının sebebinin onların bu teknolojinin içine doğmuş olmalarına karşı “orta yaş üstü” bireyler farklı bir kuşak ve teknoloji içinden gelmiş hatta büyük bir kısmı sosyal medyayı öğrenmek için bile özel bir çaba harcamak zorunda kaldığını ifade etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmaya bağlı kalarak ulaşılan sonuçlar ve gelecekte yapılabilecek araştırmalar için öneriler bulunmaktadır.

Sonuçlar:

- Araştırma kapsamında *akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki tespit edilmiştir*. Farklı bir ifade ile akıllı telefon bağımlılık düzeyi arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeyi de yükselme eğilimdedir.
- *Akıllı telefon bağımlılık düzeyi ile cinsiyet* değişkeni arasındaki ilişkinin incelendiği analiz bulgularına göre cinsiyet değişkeni ile akıllı telefon bağımlılığı arasında *anlamli bir ilişki tespit edilmemiştir*. Yapılan analizlere göre cinsiyet rolleri bakımından da erkeksi rol ile akıllı telefon kullanımı arasında negatif yönlü anlamli bir ilişki tespit edilmiştir.
- Araştırma kapsamında İstanbul ilindeki geç ergenler 18-20 ve 20-22 olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre *akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ile yaş grubu* değişkeni arasında *anlamli bir ilişki gözlenmemiştir*. Aynı gruplar cinsiyet rolleri bakımından da incelenmiş ve yaş değişkenine göre kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz cinsiyet rolleri gruplarında da anlamli bir farka rastlanmamıştır.
- İstanbul ilindeki geç ergenlerin *sosyal medya bağımlılık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre* analizinin bulgularına göre cinsiyet değişkeni ile sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında *anlamli bir ilişki olduğu* sonucuna ulaşılmış, kadın geç ergenlerin sosyal medya bağımlılığı arasında anlamli bir ilişki tespit edilmiştir. Cinsiyet rolleri gruplarında da cinsiyet değişkeni ile sosyal medya bağımlılığı arasında erkeksi rol ile sosyal medya kullanımı arasında negatif yönlü anlamli bir ilişki tespit edilmiştir.

- İstanbul ilindeki geç ergenlerin *sosyal medya bağımlılık düzeylerinin* anlaşılması için *yaş grubu* değişkeni analizler yapılmış ve 18-20 yaş grubundaki geç ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin 20-22 yaş grubundaki geç ergenlerden *daha yüksek olduğu tespit edilmiştir*. Cinsiyet rolleri bakımından ele alındığında ise kadınsı, androjen ve belirsiz cinsiyet rolleri gruplarında yaş grubu ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki görülmezken, erkeksi cinsiyet rolü özellikleri gösteren grupta 18-20 yaş arasındaki geç ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin 20-22 yaş arasındaki geç ergenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öneriler:

Çalışma sonucunda yapılan analizler ve öncesinde dile getiren literatür dikkate alındığında özetle şu önerilerde bulunulabilir.

- Araştırma kapsamında akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Bu nedenle *bireylerin geç ergenlik dönemine erişmeden Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kademelerine koruma programlarının uygulanması* önerilebilir.

- Akıllı telefon ve sosyal medya bağımlısı olan geç ergenlerin, ebeveynlerinde de bağımlılık sorununun yaşanıyor olması muhtemeldir. Bu durumun; geç ergenlerin, ebeveynlerini model alarak bağımlılık davranışını pekiştirme yönünde bir etkiye sahip olabileceği söylenebilir. Bu sebeple *akıllı telefon ve sosyal medya kullanımı alanında çalışma yapacak araştırmacılara, ebeveynlerin bağımlılık durumunu incelemeleri* önerilebilir.

- Akıllı telefon bağımlılık düzeyi ile sosyal medyada geçirilen süre arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Bu doğrultuda *Millî Eğitim Bakanlığı ve psikolojik danışmanlık eğitimi almış rehber öğretmenler ile birlikte okul bazlı önleme programlarında stres yönetimi, kendini kontrol etme becerisi, sosyal ilişkilerin artırılması çalışmalarının yapılması* önerilebilir.

- Sosyal medya bağımlılığında erkeksi cinsiyet rolüne sahip 18-20 yaş arasındaki geç ergenlerin bağımlılık düzeylerinin 20-22 yaş arasındaki geç ergenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. *Görüşme ve gözlem tekniklerinden yararlanılarak erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerin yaş grupları arasındaki farkın nedenlerinin anlaşılması amacıyla yeni çalışmaların yapılması* önerilebilir.

- Araştırmada, medeni durum değişkenine göre anne-babası beraber olan ve androjen cinsiyet rolü özellikleri gösteren geç ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri yüksek bulunmuştur. *Cinsiyet rolleri ile sosyal medyanın kullanım amaçları ve/veya sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin araştırılması önerilebilir.*

- Farklı değişken türlerinde erkeksi cinsiyet rolü özellikleri gösteren bireylerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri diğer cinsiyet rollerinden yüksek olarak gözlenmiştir. *Erkeksi cinsiyet rolü göstergelerinin hangilerinin sosyal medya bağımlılığını yükselttiğini göstermek üzere çalışmaların yapılması önerilebilir.*

- Gelecekte internet, teknoloji ve oyun bağımlılığı tedavisinde uzmanlaşacak bilişim uzmanları, devlet yetkilileri ve teknolojik cihaz üreticilerinin yer alacağı bir sempozyum ile cinsiyet rolleri, *sorunlu internet, akıllı telefon ve sosyal medya kullanımı ile ilgili çalışmalar yapılması önerilebilir.*

KAYNAKÇA

- Akça Ö. F., Öncü B., Kiliç E. Z. ve Canat, S. (2009). Ergenlikte Kimlik Bocalaması Belirtisi Olarak Görülen Eşcinsel Davranışlar: Olgu Sunumu. *Noro-Psikyatri Arşivi*, 46(4), 203-205
- Aksakallı, G. (2019). Teknoloji Kullanımı ve Bağımlılık. Erişim adresi: <https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/teknoloji-kullanimi-ve-bagimlilik>, 10 Temmuz 2019
- Aktan, A. ve Kutlay, Ö. (2021). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Depresyon ve Anksiyete Arasındaki İlişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2).
- Aktan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 405-421.
- Allcott, H., Gentzkow, M., & Song, L. (2021). Digital addiction. National Bureau of Economic Research. NBER Working Paper No. 28936. 1-57. <http://www.nber.org/papers/w28936>
- Allen, K. A., Ryan, T., Gray, D. L., Mc Inerney, D. M., & Waters, L. (2014). Social media use and social connectedness in adolescents: The positives and the potential pitfalls. *The Educational and Developmental Psychologist*, 31(1), 18-31.
- Alter, A. (2018). *Irresistible: the Rise of Addictive Technology and the Business of Keeping Us Hooked*. Penguin Press.
- Altundağ Y. ve Bulut, S. (2017). Aday sınıf öğretmenlerinde problemlili akıllı telefon kullanımının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1670-1682.
- American Society of Addiction Medicine, ASAM. (2019). Definition of Addiction. Erişim: <https://www.asam.org/Quality-Science/definition-of-addiction> 25.8.2021
- Andreassen, C.S., Torsheim, T., Brunborg, G.S. & Pallesen, S. (2012). Development of a facebook addiction scale 1, 2. *Psychological Reports*, 110(2), 501-517
- Arslan, G. ve Balkıs, M. (2014). Ergenlikte görülen problem davranışlar ve aile sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies*, 1(1), 11-23.
- Aslanyürek, M., Akın Gürdal, S., Dursun, S., Tunçel, E., & İzmirli Ayan, M. (2015). Sosyal medya gerçeği ve meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal medya algısının değerlendirilmesi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 5(6), 1-8.
- Atkinson, R., Atkinson, R. C., & Hilgard, E. R. (1995). *Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Aydın, M. Z. (2003). Ailede ahlak eğitimi. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(2), 125-158.
- Aydın, B. (2016). Çocuk ve Ergen Psikolojisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Aylıkçı, Ç. (2018). Evli bireylerin problemleri internet kullanımı ile evlilik doyumu arasındaki ilişki. (*Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aytaç, D. (2010). Enerji ve ekonomik büyüme ilişkisinin çok değişkenli VAR yaklaşımı ile tahmini. *Maliye Dergisi*, 158(1), 482-495.
- Bae, S. M. (2015). The Relationships Between Perceived Parenting Style, Learning Motivation, Friendship Satisfaction and The Addictive Use of Smartphones With Elementary School Students of South Korea: *Using Multivariate Latent Growth Modeling*. *School Psychology International*. 36(5) 513–531.
- Baggio, S., Dupuis, M., Studer, J., Spilka, S., Daepfen, J. B., Simon, O., ... & Gmel, G. (2016). Reframing video gaming and internet use addiction: Empirical cross-national comparison of heavy use over time and addiction scales among young users. *Addiction*, 111(3), 513-522.
- Bal, E., & Balci, Ş. (2020). Smartphone addiction: A study on efficacy of personality traits and usage patterns. *Journal of Erciyes Communication*, 7(1), 369-394.
- Barutçu S., Tomaş, M. (2013). Sürdürülebilir sosyal medya pazarlaması ve sosyal medya pazarlaması etkinliğinin ölçümü. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*. 4(1), 5-24.
- Bayraktar, M. (2020). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, sosyal medya bağımlılığı ve koşullu öz-değer arasındaki ilişki. (*Yüksek Lisans Tezi*). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Baz, F. Ç. (2018). Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine çalışma. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 276-295.
- Beard, K. W., & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Cyberpsychol Behav* 4, 377-83.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of consulting and clinical psychology*, 42(2), 155.
- boomsocial.com. (2021). Instagram | Fenomenler | Diğer Sektörü Hesapları. Erişim Adresi: <https://www.boomsocial.com/instagram/UlkeSektor/turkey/fenomenler/diger?page=1>
- Boumosleh J. M., & Jaalouk, D. (2017). Depression, anxiety, and smartphone addiction in university students-A cross sectional study. *PLoS one*, 12(8), e0182239.
- Brandtzæg, P. B., & Heim, J. (2009). Why people use social networking sites. In *International conference on online communities and social computing* (pp. 143-152). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Brkljačić, T., Majetić, F., & Wertag, A. (2018). I'm Always Online: Well-Being and Main Sources of Life Dis/Satisfaction of Heavy Internet Users. In *Psychological, social, and cultural aspects of internet addiction* (pp. 72-89). IGI Global.
- Büyüksahin Çevik, G. ve Yıldız, M. A. (2017). The roles of perceived social support, coping, and loneliness in predicting internet addiction in adolescents. *Journal of Education and Practice*. 73, 8;64.
- Cami, J., & Farré, M. (2003). Drug addiction. *New England Journal of Medicine*, 349(10), 975-986.

- Cho, H. Y., Kim, D. J., Park, J. W. (2017). Stress And Adult Smartphone Addiction: Mediation By Self Control, Neuroticism, and Extraversion. *Stress Health* 33: 624-30.
- Choi, H. S., Lee, H. K., & Ha, J. C. (2012). The Influence Of Smartphone Addiction On Mental Health, Campus Life and Personal Relations- *Focusing On K University Students. J Korean Data Inf Sci Soc.* 23, 1005-1015.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2010). *Research methods, design, and analysis* (11. bs.). Boston: Allyn and Bacon.
- Cocorada, E., Maican, C. I., Cazan, A. M., & Maican, M. A. (2018). Assessing the smartphone addiction risk and its associations with personality traits among adolescents. *Children and Youth Services Review*, 93, 345-354.
- Cocorada, E., Maican, C. I., Cazan, A. M., & Maican, M. A. (2018). Assessing the smartphone addiction risk and its associations with personality traits among adolescents. *Children and Youth Services Review*, 93, 345-354.
- Çakır F. ve Demir, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Satın Alma Tercihlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(1), 213-243.
- Çetin, Korkmaz, S., Yektaş, Ç., Bildik, T., Dalkılıç, M., ve Tamar, M. (2014). Ergenlerde cinsel kimlik ve yönelim sorunlarında değerlendirme ve izlem: dört kız olgu. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 21(1), 51-64.
- Damarlı, Ö. (1995). Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Bağlanma Stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişki. (*Yüksek Lisans Tezi*). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- De Prato, G., Feijóo, C., & Simon, J. P. (2014). Innovations in the video game industry: Changing global markets. *Communications & strategies*, 94(2), 17-38.
- Dinç, M. (2015). Teknoloji bağımlılığı ve gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 31-65.
- Direk N. ve Irmak, B. (2017). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 31(3), 121-128.
- Dökmen, Z. (1991). Bem cinsiyet rolü envanterinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35(1), 81-87
- Ektircioğlu, C., Arslantaş, H. ve Yüksel, R. (2020). Ergenlerde Çağın Hastalığı: Teknoloji Bağımlılığı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 29(4), 51-64.
- Ertemel, A. V. ve Aydın, G. (2018). Dijital ekonomide teknoloji bağımlılığı ve çözüm önerileri. *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions*. 5(4), 665–690
- Erzeybek, B. (2015). Anne-Babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları. (*Yüksek Lisans Tezi*). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Evren, C. (2020). *Davranışsal Bağımlılıklar Temel Başvuru Kitabı*. Ankara: Türk Psikiyatri Derneği Yayınları.
- Eyal, N. (2020). *Indistractable: How to Control Your Attention and Choose Your Life*. Bloomsbury Publishing PLC.

- Gander, J. M. ve Gandiner, W. H. (1995). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Gençtanırım, D. (2015). Ergen İntiharlarının Önlenmesi: Ekolojik Bakış Açısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 151-164
- Gezgin, D. M., Hamutoğlu, N. B., Samur, Y., & Yıldırım, İ. S. (2018). Genç Nesil Arasında Yaygınlaşan Bir Bağımlılık: Akıllı Telefon Bağımlılığının Cinsiyet, Akademik Başarı ve Mobil Oyun Oynama Değişkenleri Açısından İncelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(2), 212-231.
- Gökulu, G. (2019). Sembolik Etkileşimci Teorinin Gündelik Yaşam Sosyolojisine Katkıları. *Ekev Akademi Dergisi*, (23), 173-190.
- Görmüş, A. Ş., Aydın, S. ve Ergin, G. (2013). İşletme bölümü öğrencilerinin iletişim becerilerinin cinsiyet rolleri bağlamında incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(4). 109-130.
- Griffiths, M. (2005). A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance use*, 10(4), 191-197.
- Gül, S. K. ve Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 80-101.
- Gül, S.K., ve Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 79-101
- Güleç, M., Yabancı, N. ve Göçgeldi, N. (2008). Ankara'da iki kız öğrenci yurdunda kalan öğrencilerin beslenme alışkanlıkları. *Gülhane Tıp Dergisi*, 50, 102-109.
- Gümüsoğlu, F. (2004). İlköğretim öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları. *Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma*, Yeditepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 3, 317-327.
- Güner, K. (2020). Madde Kullanımı Olan Geç Ergenlerde Travma ve Psikolojik Sağlamlığın İncelenmesi. (*Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güney, E. ve Kuruoğlu, Ç. A. (2007). Yeme bozukluklarında beyin görüntüleme yöntemleri. *Klinik Psikiyatri*, 10, 93-101.
- Güney, M. ve Taştepe, T. (2020). Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Sosyal Medya Bağımlılığı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 183-190.
- Günindi Ersöz, A. (2010). Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerini. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(6), 167-182.
- Gürkan, U. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık ve İyilik Halinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Education Sciences*, 9 (1), 19-35
- Hall, G. S. (1904). *Adolescence its psychology and its relations to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion and education*. New York: D. Appleton and Company
- Han, D. H., Lee, Y. S., Yang, K. C., Kim, E. Y., Lyoo, I. K., & Renshaw, P. F. (2007). Dopamine genes and reward dependence in adolescents with excessive internet video game play. *Journal of addiction medicine*, 1(3), 133-138.

- Haug, S., Castro, R. P., Kwon, M., Filler, A., Kowatsch, T., Schaub, M. P. (2015). Smartphone use and smartphone addiction among young people in Switzerland. *Journal of behavioral addictions*, 4(4), 299-307.
- Hayes, J. R., Sheedy, J. E., Stelmack, J. A., & Heaney, C. A. (2007). Computer use, symptoms, and quality of life. *Optometry and vision science*, 84(8), E738-E755.
- Heinz, A., Wu J., Witkiewitz, K., Epstein, D. H., Preston, K. L. (2009). Marriage and relationship closeness as predictors of cocaine and heroin use. *Addictive behaviors*, 34(3), 258-263.
- Hong F. Y., Chiu S., Huang D. H. (2012). A model of the relationship between psychological characteristics, mobile phone addiction and use of mobile phones by Taiwanese university female students. *Computers in human behavior*, 28(6), 2152-2159.
- Hou, H., Jia, S., Hu, S., Fan, R., Sun, W., Sun, T., & Zhang, H. (2012). Reduced striatal dopamine transporters in people with internet addiction disorder. *Journal of Biomedicine and Biotechnology*, 1-5
- Hussain, Z., & Pontes, H. M. (2018). Personality, internet addiction, and other technological addictions: A psychological examination of personality traits and technological addictions. Bozoglan, B. (Ed.). (2017). In *Psychological, social, and cultural aspects of internet addiction* (pp. 45-71). IGI Global.
- Huston- Stein, A. ve Renata, L. W. (1995). *Cinsiyet Rolü Gelişimi ve Ergen*, Ankara: İmge Kitabevi.
- İlhan, C. (2020). Sosyetelizme neden olan faktörlerin yapısal eşitlik modeli kullanılarak incelenmesi (*Yüksek Lisans Tezi*), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kalip, K. ve Çöl, M. (2020). Teknolojiyle Bağlantılı Yeni Davranışsal Bozukluklar. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5(2), 318-333.
- Kandell, J. J. (1998). Internet addiction on campus: The vulnerability of college students. *Cyberpsychology & behavior*, 1(1), 11-17.
- Kim D., Lee Y., Lee J., Nam J. K., Chung Y. (2014). Development of Korean Smartphone Addiction Proneness Scale for Youth, *Plos One*, 2014, 1-8, 5.
- King, A. L. S., Valenca, A. M., Silva, A. C. O., Baczynski, T., Carvalho, M. R., & Nardi, A. E. (2013). Nomophobia: Dependency on virtual environments or social phobia? *Computers in human behavior*, 29(1), 140-144.
- Koçak, A. H. (2018). *Bağımlılıkla Mücadele*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Krueger, D. W. (1988). On compulsive shopping and spending: a psychodynamic inquiry. *Am j Psychother* 42, 574-84.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurt Topuz, S. ve Erkanlı, H. (2016). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın ve Erkeğe Atfedilen Anlamların Metafor Yöntemiyle Analizi. *Alternatif Politika Dergisi*, 8(2), 300.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. *International journal of environmental research and public health*, 8(9), 3528-3552.

- Kuss, D. J. (2013). Internet gaming addiction: current perspectives. *Psychology research and behavior management*, 6, 125-137.
- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı:“Akıllı telefon (kolik)” üniversite gençliği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 328-359.
- Know, M., Lee, J. Y., Won, W. Y., Park, J. W., Min, J. A., Hahn, C., ... & Kim, D. J. (2013). Development and validation of a smartphone addiction scale (SAS). *PloS ONE*, 8(2), e56936.
- Laurson, K. R., Eisenmann, J. C., Welk, G. J., Wickel, E. E., Gentile, D. A., & Walsh, D. A. (2008). Combined influence of physical activity and screen time recommendations on childhood overweight. *The Journal of pediatrics*, 153(2), 209-214.
- Lee, Y. S., Han, D. H., Yang, K. C., Daniels, M. A., Na, C., Kee, B. S., Renshaw, P. F. (2008). Depression like characteristics of 5HTTLPR polymorphism and temperament in excessive internet users. *Journal of affective disorders*, 109(1-2), 165-169.
- Lemmens, J. S., Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Psychosocial causes and consequences of pathological gaming. *Computers in human behavior*, 27(1), 144-152.
- Lorence, B., Hidalgo, V., Padilla, J. P., Menendez, S. (2019). The Role of Parenting Styles on Behavior Problem Profiles of Adolescents, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2-17, 2.
- Lu, W. H., Lee, K. H., Ko, C. H., Hsiao, R. C., Hu, H. F., & Yen, C. F. (2017). Relationship between borderline personality symptoms and Internet addiction: The mediating effects of mental health problems. *Journal of behavioral addictions*, 6(3), 434-441.
- Mahapatra, S. (2019). Smartphone addiction and associated consequences: Role of loneliness and self-regulation. *Behaviour & Information Technology*, 38(8), 833-844.
- Mastrotheodoros, S., Canário, C., Gugliandolo, M. C., Merkas, M., & Keijsers, L. (2020). Family functioning and adolescent internalizing and externalizing problems: Disentangling between-, and within-family associations. *Journal of youth and adolescence*, 49(4), 804-817.
- Mihara, S., & Higuchi, S. (2017). Cross-sectional and longitudinal epidemiological studies of Internet gaming disorder: A systematic review of the literature. *Psychiatry and clinical neurosciences*, 71(7), 425-444.
- Montag, C., Lachmann, B., Herrlich, M., & Zweig, K. (2019). Addictive features of social media/messenger platforms and freemium games against the background of psychological and economic theories. *International journal of environmental research and public health*, 16(14), 2612.
- Mowatt, L., Gordon, C., Santosh, A. B. R., & Jones, T. (2018). Computer vision syndrome and ergonomic practices among undergraduate university students. *International journal of clinical practice*, 72(1), e13035.
- Nair, M. K. C., Paul, M. K., & John, R. (2004). Prevalence of depression among adolescents. *The Indian Journal of Pediatrics*, 71(6), 523-524.

- Newman, B. M., & Newman, P. R. (2017). *Development through life: A psychosocial approach*. Cengage Learning. United States Of America. Erişim adresi: <https://www.cengagebrain.co.uk/shop/isbn/9781337098144>
- Newport, C. (2019). *Digital Minimalism: Choosing a Focused Life in a Noisy World*. Penguin Random House.
- Noyan, C. O., Darçın, A. E., Nurmedov, S., Yılmaz, O. ve Dilbaz, N. (2015). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16, 73-78.
- Okumuş, V. (2018). *Çocukların sosyal medya kullanımları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Olsen, C. M. (2011). Natural rewards, neuroplasticity, and non-drug addictions. *Neuropharmacology*, 61(7), 1109-1122. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 561-586.
- Özdamar, K. (2003). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: 1.Kaan Yayın evi.
- Özdemir, L., Batga, B. ve Uçar, B. (201). Sosyal ağ kullanımının öğrencilerin algılanan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine etkisi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 471-486.
- Özdemir, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2), 91-105.
- Peng, W., & Liu, M. (2010). Online gaming dependency: a preliminary study in China. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(3), 329-333.
- Sağıroğlu, K. E. ve Akkanat Ç. (2019). Lise Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılıklarının İncelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 6(2), 1-16.
- Sarikaya, A. (2015). 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Shaw, M. & Black, D. W. (2008). Internet addiction. *CNS drugs*, 22(5), 353-365.
- Slattery, M. (2012). *Sosyolojide Temel Fikirler*. (Çev. Ümit Tatlıcan ve Gülhan Demiriz). Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Soper, WB., Miller, MJ. (1983). Junk time junkies: an emerging addiction among students. *The Sch Couns* 31: 40-3.
- Şahin, C. ve Yağcı, M. (2017). Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği- Yetişkin Formu: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 523-538.
- Şahin, Ş. ve Özçelik, Ç. Ç. (2016). Ergenlik Dönemi ve Sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 42-49.
- Şahin, M. (2019). Kültür Aktarımında Toplumsal Cinsiyetin Rolü. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, (11), 233-249.

- Şata, M. ve Karip, F. (2017). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği-kısa versiyonunun ergenler için Türk kültürüne uyarlanması. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 6(4), 426-440.
- Tarhan, N. ve Nurmedov, S. (2019). *Bağımlılık: Sanal veya Gerçek Bağımlılıkla Başa Çıkma*. Ankara: Timaş Yayınları.
- Temel, F. ve Aksoy, A. (2001). *Ergen ve Gelişimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Trucco, E. M., Colder, C. R., Bowker, J. C., & Wieczorek, W. F. (2011). Interpersonal goals and susceptibility to peer influence: Risk factors for intentions to initiate substance use during early adolescence. *The Journal of early adolescence*, 31(4), 526-547.
- Uskun, E. ve Şabaplı, A. (2013). Lise Öğrencilerinin Beden Algıları ile Yeme Tutumları Arasındaki İlişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12(5), 519-528
- Ünal, A. T. ve Deniz, L. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının İncelenmesi, *Route Educational and Social Science Journal*, 155-181, 157.
- Ünlü, F. (2018). Orta Yaş Üstü Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Sosyal İzolasyon. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 161-172.
- Valkenburg P. M., & Peter, J. (2009). Social consequences of the Internet for adolescents: A decade of research. *Sage Journals*, Current directions in psychological science, 18(1), 1-5.
- Van Deursen, A. J., Bolle, C. L., Hegner, S. M., & Kommers, P. A. (2015). Modeling habitual and addictive smartphone behavior: The role of smartphone usage types, emotional intelligence, social stress, self-regulation, age, and gender. *Computers in human behavior*, 45, 411-420.
- Van Looy, A. (2016). *Social media management: Technologies and strategies for creating business value*. Switzerland: Springer.
- Walker-Barnes, C. J., & Mason, C. A. (2004). Delinquency and substance use among gang-involved youth: The moderating role of parenting practices. *American journal of community psychology*, 34(3-4), 235-250.
- [We are social & Hootsuit, \(2021\). Digital 2020 in Turkey. Erişim Adresi: https://www.teknoklik.net/2020-turkiyenin-internet-ve-sosyal-medya-istatistikleri-raporu/3/](https://www.teknoklik.net/2020-turkiyenin-internet-ve-sosyal-medya-istatistikleri-raporu/3/)
- World Health Organization. (2018). *International Classification of Diseases, Eleventh Edition*, Geneva World Health Organization.
- World Health Organization. (2020). *Management of Substance Abuse*. (20.01.2021) Erişim adresi: https://www.who.int/substance_abuse/terminology/definition1/en/20
- World Health Organization. (2021). *Recognizing Adolescence*. Erişim adresi: <https://apps.who.int/adolescent/second-decade/section2/page1/recognizing-adolescence.html>
- Wu, J. Y. W., Ko, H. C., & Lane, H. Y. (2016). Personality disorders in female and male college students with Internet addiction. *The Journal of nervous and mental disease*, 204(3), 221-225.

- Uluslararası Çocuk Merkezi. (2021). *Adolesan ve Üreme Sağlığı ve Hakları*. Erişim adresi: <http://www.icc.org.tr/icerik.php?id=12&kid=3>
- Yaşın Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yiğitbaşı, K. G. ve Sarıçam, S. (2020). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Temsili ve Medya: TRT Çocuk Dergisi Örneği. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (35), 19-45.
- Yurdakul Kabakçı I., Dönmez, O., Yaman, F., Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 94(2), 17-38.

EKLER

EK-A: Kişisel Bilgi Formu

Yanıtlarınız gizli tutulacak olup, bu araştırmanın dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Vereceğiniz samimi cevaplar araştırmanın geçerli ve güvenilir olması açısından oldukça önemlidir. Şimdiden yaptığınız katkılar için teşekkür ederiz.

Değişken	Seçenekler	Cevaplar
1. Cinsiyet	Erkek	()
	Kadın	()
2. Yaş	18-20 yaş arası	()
	20-22 yaş arası	()
3. Eğitim düzeyi	Lise	()
	Önlisans	()
	Lisans ve yüksek lisans	()
4. Anne-babanın medeni durumu	Beraber	()
	Boşandı ve/veya ayrı yaşıyorlar	()
	Annem öldü veya babam öldü	()
	Annem de babam da öldü	()
5. Aile üyeleri ile ilişkiler	Çok çatışmalı	()
	Çatışmalı	()
	Normal	()
	Destekleyici	()
6. Kendinize ait bilgisayar veya laptop	Çok destekleyici	()
	Var	()
7. Kendine ait telefon veya tablet	Yok	()
	Var	()
8. Hane halkının telefon veya tableti	Yok	()
	Var	()
9. Sosyal medya hesabınız veya hesaplarınız	Yok	()
	Var	()
10. Sosyal medya hesaplarından hangisini veya hangilerini kullanıyorsunuz?	Facebook	()
	Twitter	()
	WhatsApp	()
	Instagram	()
	Snapchat	()
11. Günlük ortalama sosyal medya kullanım süren (cep telefonundan erişim dâhil)	Diğer	()
	1 – 2 Saat	()
	3 – 4 Saat	()
	5 – 6 Saat	()
	7 ve daha fazla saat	()

EK-B: Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu

Yönerge: Aşağıda akıllı telefon kullanımı ile ilgili çeşitli duygu ve düşünceleri içeren anlatımlar verilmiştir. Lütfen her anlatımın size ne kadar uyduğunu değerlendirerek en uygun seçeneği yuvarlak içine alınız.

Maddeler						
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Akıllı telefon kullanmaktan dolayı planladığım işleri aksatırım.	1	2	3	4	5	6
2. Akıllı telefonu kullanmaktan dolayı derslerime odaklanmakta, ödevlerimi yapmakta ve işlerimi tamamlamakta güçlük çekerim.	1	2	3	4	5	6
3. Akıllı telefon kullanmaktan dolayı el bileğimde veya ensemdede ağrı hissedirim.	1	2	3	4	5	6
4. Akıllı telefonumun yanımda olmamasına tahammül edemem.	1	2	3	4	5	6
5. Akıllı telefonum yanımda olmadığında sabırsız ve sinirli olurum.	1	2	3	4	5	6
6. Kullanmasam da akıllı telefonum aklımdadır.	1	2	3	4	5	6
7. Günlük yaşamımı aksatmasına rağmen akıllı telefonumu kullanmaktan vazgeçemem.	1	2	3	4	5	6
8. İnsanların twitter veya facebook üzerindeki konuşmalarını kaçırmamak için sürekli	1	2	3	4	5	6
9. Akıllı telefonumu kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6
10. Çevremdeki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığımı söylerler.	1	2	3	4	5	6

Değerlendirme: Ölçek maddeleri 1'den 6'ya doğru puanlandırılmıştır. Ölçek puanları 10-60 arasında değişmektedir. Testten elde edilen puan arttıkça bağımlılık için riskin arttığı değerlendirilmektedir. Ölçek bir faktörlü olup alt ölçekleri yoktur. Kore örnekleminde erkekler için kesme puanı 31, kadınlar için 33 olarak belirtilmiştir.

EK-C: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu

Aşağıda internette sosyal medya kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için en doğru olan ifadenin üzerine **X** işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.

Maddeler	Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Kararsızım	Bana uygun	Bana çok uygun
1. Sosyal medyayı gerçek dünyadan bir kaçış olarak görüyorum.	①	②	③	④	⑤
2. Sosyal medyada planladığımdan daha uzun süre kalırım.	①	②	③	④	⑤
3. Kendimi mutsuz hissettiğim zamanlarda sosyal medyada olmak beni rahatlatır.	①	②	③	④	⑤
4. Sosyal medyada çok zaman geçirdiğimden işlerimi aksatıyorum.	①	②	③	④	⑤
5. Sosyal medyaya gerekmedikçe girmem.	①	②	③	④	⑤
6. Sosyal medya yüzünden verimliliğimin azaldığını fark ediyorum.	①	②	③	④	⑤
7. Sosyal medyada çok zaman geçirdiğim için çevremdekiler beni eleştirirler.	①	②	③	④	⑤
8. Sosyal medyayı kullanırken biri beni rahatsız ettiğinde sinirleniyorum.	①	②	③	④	⑤
9. Sosyal medyada iken kendimi özgür hissediyorum.	①	②	③	④	⑤
10. Sabah uyandığımda ilk işim sosyal medyaya girmek olur.	①	②	③	④	⑤
11. Sosyal medya kullanmayı sevmiyorum.	①	②	③	④	⑤
12. Güncel olaylardan haberdar olmak için sosyal medyadan ayrılamıyorum.	①	②	③	④	⑤
13. Çevremde birileri varken bile, sosyal medyada olmayı tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
14. Özel bazı duyuruları görebilmek ya da paylaşabilmek için sosyal medyada daha çok zaman geçiriyorum.	①	②	③	④	⑤
15. Sosyal medyadan dolayı aile üyelerini ihmal ettiğim olur.	①	②	③	④	⑤
16. İnsani amaçlı sosyal projelerde yer almak için sosyal medyayı kullanmaktan kendimi alamıyorum.	①	②	③	④	⑤
17. Sosyal medyada bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.	①	②	③	④	⑤
18. Sosyal medyadaki arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlıklara tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
19. Sosyal medya gruplarıyla iletişim halinde olabilmem için sosyal medyayı daha uzun süre kullanırım.	①	②	③	④	⑤
20. Çeşitli sosyal duyarlılıklar konusunda çabuk haberdar olma isteği beni daha çok sosyal medyada olmaya itiyor.	①	②	③	④	⑤

EK-D: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri-Kadınsılık/Erkeksilik Ölçeği

Aşağıdaki özelliklerin her birinin sizi tanımlama bakımından ne kadar uygun olduğunu düşününüz. Her özelliğin karşısına, size uygunluğunu anlamına gelmek üzere numaralandırınız.

Maddeler							
	Hiç uygun değil	Genellikle uygun değil	Bazen uygun değil	Kararsızım	Bazen uygun	Genellikle uygun	Her zaman uygun
1. Ağırbaşlı, ciddi	1	2	3	4	5	6	7
2. Ailesine karşı sorumlu	1	2	3	4	5	6	7
3. Anlayışlı	1	2	3	4	5	6	7
4. Baskın, tesirli	1	2	3	4	5	6	7
5. Başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı	1	2	3	4	5	6	7
6. Boyun eğen	1	2	3	4	5	6	7
7. Cana yakın	1	2	3	4	5	6	7
8. Cömert	1	2	3	4	5	6	7
9. Çocukları seven	1	2	3	4	5	6	7
10. Duygularını açığa vurmeyen	1	2	3	4	5	6	7
11. Duygusal	1	2	3	4	5	6	7
12. Erkeksi	1	2	3	4	5	6	7
13. Etkileyici, güçlü	1	2	3	4	5	6	7
14. Fedakâr	1	2	3	4	5	6	7
15. Girişken	1	2	3	4	5	6	7
16. Gönül alan	1	2	3	4	5	6	7
17. Gözü pek	1	2	3	4	5	6	7
18. Haksızlığa karşı tavır alan	1	2	3	4	5	6	7
19. Hassas	1	2	3	4	5	6	7
20. Hırslı	1	2	3	4	5	6	7
21. İdealist	1	2	3	4	5	6	7
22. İncinmiş duyguları tamir etmeye istekli	1	2	3	4	5	6	7
23. Kaba dil kullanmayan	1	2	3	4	5	6	7
24. Kadınsı	1	2	3	4	5	6	7
25. Kendi ihtiyaçlarını savunan	1	2	3	4	5	6	7
26. Kendine güvenen	1	2	3	4	5	6	7
27. Kuralcı, katı	1	2	3	4	5	6	7
28. Lider gibi davranan	1	2	3	4	5	6	7
29. Mantıklı	1	2	3	4	5	6	7
30. Merhametli	1	2	3	4	5	6	7
31. Namuslu	1	2	3	4	5	6	7
32. Otoriter	1	2	3	4	5	6	7
33. Riski göze almaktan çekinmeyen	1	2	3	4	5	6	7
34. Sadık	1	2	3	4	5	6	7
35. Saldırgan	1	2	3	4	5	6	7
36. Sevecen	1	2	3	4	5	6	7
37. Sıkılgan	1	2	3	4	5	6	7
38. Sözünde duran	1	2	3	4	5	6	7
39. Tatlı dilli	1	2	3	4	5	6	7
40. Yumuşak, nazik	1	2	3	4	5	6	7

EK-E: Etik Kurul Kararı

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ: 25.02.2021
TOPLANTI SAYISI: 2021-06

KARAR NO: 2021-06-41: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 180624011 numaralı Barış KIRNAP' ın "Geç Ergenlerde Akıllı Telefon Ve Sosyal Medya Kullanımının Cinsiyet Rollerine İlişkisinin İncelenmesi " konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 13.01.2021 tarih ve 2020-32 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy çokluğu ile karar verildi.

Cihangir Mah. Şehit Jandarma Komando Er Hakan Öner Sok. No:1 Avcılar / İSTANBUL
Tel: (0212) 422 74 01 – 422 70 00 Faks: (0212) 422 74 01
www.gelisim.edu.tr bilgi@gelisim.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Kırnap Barış

Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

Eğitim

İstanbul Kültür Üniversitesi (Üniversite)

- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, 09.2013 – 07.2017

Kemal Hasoğlu Lisesi (Ortaöğretim)

- Türkçe Matematik Bölümü, 09.2009-06.2013

Kemal Hasoğlu İlköğretim Okulu (İlköğretim), 09.2001-06.2009

İş Tecrübesi

Mirat Aile Danışmanlık Merkezi-Kurum Müdürü 01.07.2018-01.12.2018 (6 Ay)

- Ergen Danışana psikoterapi uygulama.
- Danışan takip sürecini izleme.
- Danışan yönlendirmelerini yapma.
- Kurumun resmi boyutlarını takip etme.
- Kurum adına seminerler verme.
- Kurumun bölgedeki yönlendirmelerinin önünü açma.

Yabancı Dil

İngilizce: Orta Seviye